

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
kéthavonta megjelenő kiadványa

XIX. évfolyam 220. szám
2015. november-december

Tisztelt Olvasóink!

2015-ben az EÖGY füzetek *minden páratlan* hónapban jelenik meg, míg a Fővárosi Örmény Klub *minden páros* hónapban kerül megrendezésre a hónap harmadik csütörtökén. Mindenkit szeretettel várunk a Pest Megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe, bejárat a Budapest V., Városház utca 7. szám felől.

Örmény bűnbánat - november

„Teremtényeid Gondviselője! Oltalmazd kereszted jelével lelkemet és testemet a bűnök tévelyétől, az ördög kísértéseitől, a gonosz emberektől és minden lelki és testi veszedelemtől. És irgalmazz. . .”

Isten megteremtett minket s az egész Világot. Teremtényeit sem hagyja magára, gondviselése annak, aki figyel, megtapasztalható. Mivel őriz meg minket? A keresztes jelével, melyet fegyvernek tekinthetünk, mikor harc folyik a bűn ellen, mikor küzdünk az ördög kísértései ellen. De a gonosz ember is árthat: lelkünket-testiinket sok veszedelemtől kell megóvni. Ha ismerjük a veszélyek forrásait, lehetőségeit, Isten gyelmével harcolni tudunk.

dr. Sasvári László

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Balogh Anikó

Négy ország egy nemzet

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Transsylvania Tours (Kolozsvár) a kilencvenes évek második felétől tartó gyümölcsöző együttműködése eredményeként idén ismét elindult a csapat 41 fővel, augusztus 22-én, hogy 7 nap alatt bebarangolják a Drávaszöget, Kelet-Szlavóniát, Bácskát, Bánságot, Bihar és Partium vidékét. A csoportot Szarka Gyuri bácsi vezette Erdélyben, Délvidéken pedig a bácskai Faragó Zoltán. Utazásunk célja, hogy megismerjük a Kárpát-medence egyik legmostohább sorsú területének, a déli végeknek az életét. Honismeret nélkül nincs hazaszeretet, mert hogyan is szerethetnénk meg azt, amit meg sem ismertünk, ez volt a mottónk az egész úton.

1. nap. Kényelmesen elhelyezkedtünk, még üres helyek is voltak, ahol csomagjainkat is hagyhattuk. Közben az ég csatornái megnyíltak, mi kissé fáradtan szunyókáltunk. Mire határhoz értünk már el is állt az eső. Udvarnál léptük át a horvát határt.

A vezetést Zoltán vette át, aki röviden ismertette az aznapi programunkat, és a közel múlt eseményeit, amikor is a szerbek megszállták Horvátországhoz tartozó Krajna vidéket 1990-ben.

Az első megállónk Laskó, ahol nagyon szép népi barokk házak megmaradtak, a szerbek 1991-ben megszállták, de nem rombolták le. Megnéztük a református templomot, és a kertben felállított Ősök Jussa emlékművet. Az első koszorúnkat itt helyeztük el. A háborúra emlékező helybéli futó csapattal találkoztunk, akikkel egy közös fotó és egy kupica horvát pálinka elfogyasztásáig együtt voltunk, majd integetéseink mellett tovább folytatták útjukat az esőben. Mi is buszra ültünk és irány a Kopácsi rét.

Az eső is elállt, és egy kis sétát tettünk a madár rezervátumban, nagyon szépen kiépített sétányon mentünk, sajnos madarakat nem igen láttunk, de jó volt a szabad

levegőn kinyújtózni. A Kopácsi rét is megszenvedte a háborút, évekkel ezelőtt még úgy lehetett itt sétálni, hogy mindenhol figyelmeztető táblák jelezték az akna veszélyt, a kijelölt útról letérni tilos.

A következő állomásunk Eszék volt. A város a Dráva jobb partján fekszik. Már az ókorban is fontos település volt, többször elpusztították, és 1091-ben a horvátok újra építették, 1526-ban II. Szulejmán elfoglalta, végül 1687-ben sikerült az osztrákoknak végleg visszafoglalni. 1667-ben Zrínyi Miklós felégettette a törökök által épített hidat. A 90-es években a szerb támadások célpontja volt, közel ezer horvát védő vesztette életét, de Eszéket nem sikerült elfoglalni a megszálló csapatoknak.

A mai Eszék két részből áll, óváros és új város, ahol a mai város központja áll, itt megnéztük a Szent Péter és Pál templomot, amit 1900 májusában avattak fel és kiemelkedik környezetéből a 90 m magas vörös téglából épült tornyával. A szerb agresszió során több bombatámadás érte, a sérülések nagy részét már kijavították. Figyelemre méltó egy fali freskó, Jézus mennybemenetele, körülvéve lövedékek darabjaival. Jó lenne, ha ezt így

mementónak meghagynák. Egy kicsit még sétáltunk a város eme részében, megcsodálva a szép barokk épületeket, egy két úti társunk megkóstolta a jellegzetes horvát ételt, a bureket.

Buszra szállva, tovább mentünk az óváros felé, ami a fő látványossága Eszéknek. Központi részét a Szentháromság tér foglalja el, központjában áll a fogadalmi szobor, ami a legszebb barokk alkotás Eszéken. 1730-ban állították a pestis járvány emlékére. A teret szép barokk lakóépületek és katonai épületek övezik. Megnéztük a tér nyugati felében lévő két-tornyú Szent Mihály templomot. Az első templomot egy dzsámiból alakították ki. A ferences rend egy kolostort is építtetett a templom köré. Sajnos a templomot csak kívülről tudtuk megnézni. A kolostor udvarán látható egy érdekes emlékmű, a 90-es évek honvédő háború áldozatainak állít emléket: egy hatalmas feszület, mely felrobbant aknák, gránátok, kilőtt ágyú hüvelyekből áll, gyilkos hadianyagok maradványaiból készült.

Eredeti programunktól eltérően a következő állomás Valkovár (Vukovár) volt, amely Eszéktől 36 km-re dél-keletre fekszik. A város régi és új negyedét a Valkó (Vuka) folyó választja el egymástól. Ma Horvátország legnagyobb dunai kikötője. A város eredete a honfoglalás előtti időkre nyúlik vissza. A török kiűzésekor a város teljesen elpusztult, újjá kellett építeni. Eltz grófok birtokában volt a város 1945-ig. A II. világháborúban súlyosan megrongálódott, az 1991-es horvát honvédő háborúban pedig még súlyosabban. A várost 1991 aug. 26-án fogták körül a szerb csapatok és november 18-ig védték hősiessé. A harcokban horvát részről 2500 fő embervesztéssel állapították meg.

Vukovár szenvedett a legtöbbet a háború alatt, szinte minden ház vagy elpusztult, vagy súlyosan megrongálódott. Megnéztük a Mártírok Múzeumát, amit a régi kórház alagsorában nyitottak meg, rövid film-bemutatót a háború rémségeit láttuk, majd a kórtermeket és a kórház életét bemutató termeket néztük meg.

A vukovári harcok szimbólumát jelképező belővésekkel szabdalt, a horvát zászlót büszkén lobogató víztoronynál egy rövid időre megálltunk, majd egy kis sétát tettünk a Duna parton. A gyönyörűen kialakított sétányon egy hatalmas fehér kereszt hirdeti a védők emlékét. A víz és a nyugalom talán feledtetni tudta a háború szörnyűségeit, és egy kicsit elgondolkoztunk azon is, hogy honnan ered a horvát-szerb ellentét.

Buszra szállva elmentünk Ovcara faluba. Vukovár elfoglalása után a szerbek evakuálás címen a kórházban élő embereket buszokra szállították és ebbe a faluba vitték. Hosszas kínzások után mindnyájukat lelőtték, és közös tömegsírba temették. Ennek emlékét őrzi egy, a falu határában lévő emlékhely, amit sajnos belülről nem tudtuk megnézni. Maga az emlékhely egy régi hangár.

A következő kegyeleti hely az Árpád kori magyar falu, Szentlászló volt. A 19. században még szintiszta magyar falut ma már 50-50 %-ban lakják magyarok és horvátok. A falut 1991-ben elérte a szerb agresszió, itt alakult meg az első nemzetközi szakasz (P.I.V.) az azóta meghalt Rózsa-Flores Eduardo vezetésével. A szerb erőket sikerült félrevezetni, a falut kiürítették, a szerbek azonban bosszúból minden házba belelőttek, a református templomot is felrobbantották, a falut földdel tették egyenlővé. Mára a falucska a horvát állam segítségével újjá épült. A templom is tető

alatt van, és egy Szent László mellszobor is van a templom kertben. Második megemlékező koszorúnkat itt helyeztük el.

Már kezdett sötétedni, mire az első szálláshelyünkre **Kórógyra** értünk. A buszon Gyuri bácsi finoman érzékeltette velünk, hogy egy szegény vidéken járunk, és ne várjunk valami extra fogadtatást és szállást. Hát ebben kellemesen csalódtunk. Kicsit késve érkezünk, már izgatottan vártak bennünket a tájházban, pálinkás zenés fogadtatás után terülj-terülj asztalkák vártak mindféle finomságokkal. A kicsit kiéhezett magyar csapat ráharapott a hideg tálakra, minden nagyon finom volt és bőséges. Jó volt hallgatni a tamburás népzene, majd jött a meglepetés, a vacsora. A tájház éttermében szintén zeneszó mellett költöttük el az első meleg és bőséges vacsoránkat. Majd mindenki a kijelölt szállására ment a háziak kíséretében. Gondolom senkit nem kellett ringatni, hiszem már régóta talpon volt a csapat.

2. nap. Izgatottan kémleltük az eget, de ragyogó napsütésre ébredtünk. Kis csapatunk a tájházban találkozott, közös reggeli elfogyasztása után megnéztük a magyar kormány támogatásával újjá épített református templomot. Kórógy, magyarnyelvű református sziget Horvátországban. Mint település István király idejéből származik. Az első világháború után Kórógy köré a homogén magyar és horvát területekre szerb telepes falvakat hoztak létre. Ekkor jött létre **Palacska** nevű szerb falu. Palacska, Kórógy és Szentlászló között jó, szinte baráti kapcsolat alakult ki. A 90-es évek elején a palacsai szerbek fegyvert fogtak, és sorozatos aknátamadást intéztek a falucska ellen. A kórógyiak megszervezték a falu védelmét, ez 1991. szeptember 29-ig tartott, amikor is a túlerő elől visszavonultak és a falu lakossága Magyarországra menekült.

Mai első úti célunk **Újlak** volt, mely Horvátország legkeletibb városa, a Nyugat-Szerémség központja. A Tarcál hegység nyugati oldalán, a Duna partján emelkedő dombtetőn, kitűnő bortermő vidéken fekszik. Egyébként innen kerültek a szőlők Tokaj vidékére.

A helyet, kedvező stratégiai fekvése miatt, már az illírek, rómaiak benépesítették, és már bort is termeltek. A 14. században Magyarország egyik legnépesebb városának számított. Ide, a ferences kolostorba vonult vissza beteg *Kapisztrán János*, a nándorfehérvári diadal után, és itt is halt meg 1456. október 23.-án. 1991.-ben a város lakói a szerbek elől elmenekültek, és a város 7 évig szerb uralom alatt állt. Mára már a város visszanyerte régi hírét és tovább élnek bortermesztő hagyományai.

A mai település két részből áll, felső és alsó részből. Az alsóváros a Duna partjától húzódik egy völgyben egészen a felsővárosig. Itt állt a szinte teljesen lerombolt középkori város, melyet szabálytalan alakú falak vettek körbe. A falak által bezárt területen áll, a terület török kiűzése utáni birtokosainak, az *Odescalchi* hercegek barokk kastélya, a ferences templom és a park.

A templom megtekintése mise, illetve keresztelés miatt elmaradt, csak egy mellék folyosóra jutottunk be, ahol az egyik szerzetes elmondta a templom történetét valamint megnézhettük azt a cellát ahol *Kapisztrán János* töltötte élete utolsó napjait.

Az impozáns vörös téglából épült várfalak között elértük a vár bejáratát és a parkolót, ahol újra buszra szálltunk és irány **Bácspalánka**, határátlépő Bácskába, Szerbiába.

Célunk a bácsi vár megtekintése. A bácsi vár az aracsai pusztatemplom

mellett a legrégebbi és legjelentősebb magyar műemlék a Délvidéken. A várat *Károly Róbert* király parancsára emelték. A vár szerepet játszott a *Dózsa György* vezette parasztháborúban, a törökök elfoglalták, de egyre kisebb jelentőséggel bírt. 1686-ban a Habsburg seregek kardcsapás nélkül vonultak be a törökök által kiürített téglavárba. Az utolsó katonai szerepét a *II. Rákóczi Ferenc* vezette szabadságharc kezdeti szakaszában játszotta, a kurucok ugyan felgyújtották az épület tetőszerkezetét, de a várat nem tudták bevenni. A következő években a várkapitány felrobbantatta a védőművet, majd elvont. A továbbiakban az időjárás vasfoga, társulva a környékbeli lakosság bontásaival, fogyasztotta a téglavár falait. Egyedül a magas lakótorony maradt meg teljes épességben. Két ízben végeztek régészeti ásatásokat, és megkezdték az állagmegóvást. Kis csapatunk szétszéledve nézegette a romokat, olvasta az ismertető táblákat. Voltak, akik a várat körülvevő árnyat adó fák alatt pihentek. Az időjárásra nem lehetett panaszkodni, visszajött a nyári kánikula.

A következő állomásunk **Doroszló** volt. A Bácska délnyugati csücskében, a Duna-Tisza csatorna partján húzódik, zömmel magyar lakta kis település. A délvidék Csíksomlyójának is lehetne nevezni, hiszen ez a hely a délvidéki magyarság legnagyobb búcsújáró helye. A kegyhely fő nevezetessége a kút. A falu a török időkben elpusztult, de a kút nem. 1792 óta zarándokhely. 1968-ban hivatalosan kegyhellyé nyilvánították. A Szent kút évente 15-20 ezer zarándok keresi fel szeptember 8.-án Kisboldogasszony napján. A zarándokok főleg vajdasági magyarok, de ide látogatnak horvátok, szlovákok német és más vajdasági római katolikus nemzetiségek tagjai is. Persze

a kutat nekünk is ki kellett próbálni. Ki kezét, ki lábát kenegette a gyógyító vízzel. Reméljük a hit ereje meggyógyított mindenkit. Fényképezkedés (csoportkép készült a templom előtt) után irányt vetünk a kb. 20 km-re fekvő Zomborba.

Zombor Bács-Bodrog vármegye székhelye lett 1802-ben. Ekkor építették a vármegye házát is, amit 1882-ben kibővítettek. A vármegyeháza érdekessége, hogy 365 szobája van, mint az év napjai. A dísztermében van a Zentai csata című kép *Eisenhut Ferenc* délvidéki festő alkotása, aki a millennium évében 1896-ban festette. Ez jelenleg a legnagyobb méretű kép a délvidéken.

A 19. században rohamos fejlődésnek indul a város, megépül a Nemzeti Színház, 1905-ben bevezetik a villamos áramot. Zomboron volt az első egész alakos Rákóczi szobor, ami közadakozásból készült. A II. világháborúban is sok zombori illetve környékbeli lakos vesztette életét, de sok magyar embernek egyszerűen nyoma vesztett.

A szép napsütésben végig sétáltunk a város főutcáján, majd a fáradalmakat sörözéssel, fagyizással vezettük le.

Innen már a szálláshelyünkre, Tóthfaluba igyekeztünk. Útközben megálltunk a **Bajmok**-i emlékhelynél, amihez egy akácfa sor vezetett. Ezt az 1944-ben kivégzett magyarok emlékére állíttatta egy magánember. Néhányan kigyomláztuk az emlékhely környékét és elhelyeztük a kegyelet koszorúját.

A buszon Gyuri bácsi röviden bemutatja Tóthfalut, a falu egy élet példa, nincs kocsmája, de van tehetség gondozó iskolája, kollégiuma, öregek háza, és ezt mind láthatatlanul a falu plébánosa irányítja, akivel sajnos nem tudtunk találkozni, más fontos elfoglaltsága miatt. Az utat

bólogató kőolaj kutak szegélyezték, a vidéket délvidék Dallasának is nevezik, kár, hogy az itt élő lakosok alig részesednek a haszonból.

A falu határában, Tóth Józsi bá, az óriás szalmabábú fogad bennünket. Ez egy magyar falu, és aki nem magyar, itt az is azzá válik.

A közösségi házban már vártak bennünket és mi jó étvággal fogyasztottuk el a remek disznótoros vacsorát.

Este, akinek még volt ereje, sétált a falu kivilágított utcáin, voltak, akik eltévedtek és alig találtak haza.

(folytatjuk)

Laskói ref. templom

Kopácsi-réten

Eszéki templom

Eszék-honvédő háború áldozatainak emlékműve

Vukovár - széltört víztorony

Ovcara, tömegsír felett az áldozatok emlékműve

Szentlászló - koszorúzás

Újlak - pihenő

Újlak-Ferences templom és kolostor - Kapisztrán ereklyével

Márton Áron-emlékülést tartottak a Parlamentben

Márton Áron püspök emlékére tartottak konferenciát szeptember 26-án a Parlament felsőházi üléstermében, az Országgyűlés Hivatala, a csíkszeredai magyar főkonzulátus, a csíkszentdomokosi Márton Áron Múzeum, a Székelyföld folyóirat és a Lakitelek Népfőiskola közös szervezésében szeptember 26-án.

A rendezvényen részt vett *Jakubinyi György* gyulafehérvári érsek, *Bábel Balázs* kalocsa-kecskeméti érsek, illetve

Lezsák Sándor, az Országgyűlés alelnöke is.

Jakubinyi György Márton Áron püspöki jelmondatáról tartott előadásában arról beszélt, hogy a Szent Márton-i mondat: „*non recuso laborem*” elsődlegesen azt jelenti: „*nem vonakodom a munkától*”, a *labor* szó azonban nemcsak munkát, hanem szenvedést is jelent. Márton Áronról pedig

elmondható, hogy jelmondatát teljesen megélte, „mind a munka, mind a szenvedés irányában” – méltatta az érsek.

A főpásztor szólt arról is, hogy a trianoni békeszerződés után a román állam tíz évig tárgyalta a Szentszékkal, amely a huszonnégy román követelésből hármat végül kénytelen volt elfogadni. Ezek közül a legsúlyosabb, hogy az erdélyi magyarságot „erővel elmagyarosított románoknak és németeknek kellett tekinteni”.

Mivel a „visszarománosításuk” nem lehetséges, temesvári német kanonokokat lehet csak kinevezni az egyházmegyéik élére.

1938-ban azonban, amikor megüresedett a püspöki szék, a bukaresti pápai nuncius, *Andrea Cassulo* – akit a székelyek nagyon szerettek – arra kérte a Szentszékot, „ne próbálkozzanak ismét német püspököt küldeni Gyulafehérvárra, mert az egyházmegye színmagyar, ráadásul kétharmada székely magyar, akik nehezen viselnének más nemzetiségű főpásztort”. Ő maga ajánlotta Márton Áront a Szentszék figyelmébe, garantálva, hogy a román kormány is el fogja fogadni, hiszen „soha nem exponálta magát szélsőséges magyar nacionalista tüntetésekben” – mondta Jakubinyi György.

Andrea Cassulo ezután gyorsan kinevezte Márton Áront apostoli kormányzóvá,

ahhoz ugyanis nem kellett a román kormány engedélye. Az pedig már nemzetközi diplomáciai bonyodalmat okozott volna, ha a román állam nem fogadja el egy apostoli kormányzó megyéspüspöki kinevezését. Így történhetett, hogy 1938 karácsonyán ismét székely püspöke lett Erdélynek – idézte fel az érsek.

Az ülést vezető *Lezsák Sándor*, az Országgyűlés alelnöke arra emlékeztetett, hogy Márton Áron már egyetemi lelkesként hatalmas népszerűségnek örvendett. Kolozsváron az egyetemi ifjúság hitszónokának szentbeszédeire özönlött a nép, olyannyira, hogy a korabeli lapok arról írtak: „Erdélynek új apostola támadt” – idézte fel. Hozzátette, hogy prédikációit nemcsak a katolikus diákok hallgatták, hanem a református és unitárius teológia növendékei is.

Kiemelte, hogy Erdély püspöke szilárdan védte az „emberi méltóság és a magyarság érdekeit”, és „szembeszállt a mind a barna mind pedig a vörös diktatúrával”. Hozzátette: hívei féltették életét, ezért 1949 pünkösdjén a csíksomlyói búcsú előtt fehér lóra ültették, és „a csángó magyarok tízszoros védőgyűrűvel oltalmazták”. Ezért írta róla a *L'Osservatore Romano* szentszéki napilap, hogy „Áron püspök fehér lován bevonult már a székely nép legendáiba”.

Nagy Mihály Zoltán történész, a Román Kulturális Intézet alelnöke előadásában kifejtette: Márton Áronnak egyházpolitikusként sikerült megőriznie az erdélyi katolikus egyházmegyéket és a romániai római katolikus egyházrészét is.

Szólt arról is, hogy a püspöknek börtönből való szabadulása után „josefinista” egyházpolitikai modellel kellett szembeállnia. Az állam 1955 után már nem az egyházak felszámolására törekedett, hanem arra, hogy érvényesítse akaratát az egyházak fölött. Éppen ezért Márton Áront

folyamatosan megfigyelték, 1964-ben például a Securitate ügynökeinek közel 2200 embert kellett megfigyelniük csak azért, hogy az ő működését nyomon követhessék.

Földváryné Kiss Réka, a Nemzeti Emlékezet Bizottság elnöke előadásában hangsúlyozta Márton Áron feladatvállalását a modern magyar katolicizmus megfogalmazásában és megjelenítésében, a hétköznapi pasztorális, szociális munka során.

A Márton Áronról szóló munkák alapján egy nagy szervezőerejű, hatalmas teherbírási és igen erős akaratú felelős egyházi vezető képe rajzolódik ki, olyan emberé, aki következetes szembenállásával két totális diktatúra árnyékában is példát tudott mutatni – mondta.

További kutatási lehetőségként említette Márton Áron életpályájának összevetését *Ravasz László* református, *Ordass Lajos* evangélikus püspök és *Mindszenty József* bíboros életével. Ezek a párhuzamos életrajzok, a hasonlóságok megmutatása és a különbségek felfedezése szerint segít mélyebben megérteni a kereszténység és az ateista diktatúra viszonyát.

Dobos Menyhért, a Duna Médiaszolgáltató Nonprofit Zrt. vezérigazgatója arról beszélt, hogy a román médiában Márton Áron személyére teljes tiltást rendelt a román állam és a Securitate, így az akkori úgynevezett közszolgálati média anyagában alig maradt róla valami. Féltve őrzött magánarchívumokból azonban kerültek elő anyagok, és „cinikus módon a román állambiztonsági szervek fotósainak jóvoltából is maradtak ránk” emlékek.

Amikor viszont 1990-ben lehetőség nyílt rá, a kolozsvári első független film- és televíziós műhely, a Xantus Film munkatársai azonnal elkezdtek egy Márton Áronról szóló dokumentumfilm készítését. E film jelentősége éppen az, hogy alkotói

felismerték, késlekedés nélkül neki kell állniuk a munkának, így még meg tudták szólaltatni a filmben mások mellett Márton Áron hűgát, valamint *Sztojka Ferencet*, a püspök bizalmasát is – tette hozzá.

Az emlékülésen Bábel Balázs kalocsai kecskeméti érsek *Emberkatedrális* címmel méltatta Márton Áront, *Virt László* szociológus *Németh László* és Márton Áron

(Szerkesztői megjegyzés: Az ünnepi rendezvényen a Parlament Felsőházi termében dr. Issekutz Sarolta és Esztergály Zsófia Zita köszöntötte Dr. Jakubinyi György örmény apostoli kormányzót és tájékoztatták az erdélyi örménység helyzetéről.)

A bécsi mechitaristákhoz zarándokoltak a XII. kerületiek

A kedves Olvasók lassan megszokhatják, hogy a XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat minden lapszámban jelentkezik valamilyen beszámolóval. Ezúttal a bécsi utunkról adunk tájékoztatást.

Az utat rengeteg szervezőmunka előzte meg: elintéztük a buszt, a bécsi helyi közlekedési jegyeket, felhívást tettünk közzé, a könnyebb kezelhetőség érdekében külön drótpostafiókot hoztunk létre, felvettük a kapcsolatot a Bécsi Mechitarista Kongregációval, és a velünk tartó utasainknak apró figyelmességről is gondoskodtunk.

A határon szerencsésen átjutottunk, időben érkezünk Bécsbe. A jó Isten többszörösen is velünk volt, hiszen egy apáca is utazott a csoporttal, s az utat így zarándoklatnak is felfoghattuk. Először természetesen a kongregációhoz mentünk, ahol idegenvezető a terembe lépéskor már az utazás egyik szervezőjét (aki vele felvette

munkásságát hasonlította össze. *Denisa Bodeanu* történész a román titkosszolgálat Márton Áronra vonatkozó dokumentumait mutatta be, felszólaltak továbbá *Kányádi Sándor* költő, valamint *Kovács Gergely* vatikáni posztulátor és *Nagy Zoltán* hittantanár.

Fotó: MTI
MTI/Magyar Kurír

a kapcsolatot) keresztnevéen hívogatta, szöveglongatta. A templomban idegenvezetőnk, *Vahan Hovagimian* atya részletesen ismertette *Mechitar* életútját és a bécsi kongregáció történetét. Megalakulásáig kalandos út vezetett: Mechitar 1701. szeptember 8-án, Mária születésének ünnepén 25 éves korában alapította az első rendet Konstantinápolyban. Az Oszmán Birodalomból azonban menekülniük kellett, s a görög félszigeten, Peloponnészosz északnyugati részén építette fel első kolostorát. Egy évvel később *XI. Kelemen pápa* hivatalosan is engedélyezte az örmény kongregációt, és Mechitárt az első apátnak nevezte ki. Az 1715-ös esztendő újabb nehézségeket hozott, hisz kitört a háború Velence és az Oszmán Birodalom között. A velenceiek elvesztették Peloponnészoszt; Mechitárnak és társainak ismét menekülniük kellett. A lakatlan velencei Szent Lázár-szigetre

1717. szeptember 8-án (Mária születése), a kongregáció alapításának 16. évfordulóján költöztek. Mechitar halála után 25 évvel, *Stephanos Melkonian* apát idején a rend kettévált. 1773-ban 21 pap a velencei házból az Osztrák-Magyar Monarchiához tartozó Triesztbe költözött, kolostoralapítási céllal. Később a pozsonyi békeszerződés (1805) értelmében Trieszt Napóleonhoz került. Mivel a szerzetesek osztrák állampolgárok voltak, az új hatalom diktatórikusan kezelte őket. A rendet megszüntették, javaik nagy részét elkobozták,

1812 júliusában jelent meg A Szent Szűz élete címmel. Szépen gyarapodott a kongregáció: megvették az addig bérelt kapucinus kolostort, valamint Klosterneuburg kolostorát, melyet nyári rezidenciának alakítottak át. Az 1835-ös tűzvész ismét próba elé állította a szerzeteseket: a bécsi épület szinte teljesen újjá kellett építeniük, csak úgy mint a II. világháború után a bombatalálat miatt.

A templom újjáépítését csak 1871-ben kezdehették el *Joseph Kornhäusel* tervei alapján. Az oltárépítmény *Heinrich Ferstel*,

s az atyáknak tovább kellett költözniük. *I. Ferenc császár* engedélyezte számukra a Bécsben való letelepedést. Új otthonként az egykori kapucinus kolostort kapták meg Bécs Szent Ulrik (akkor még) elővárosában. A Triesztben élvezett privilégiumokat megújították, s rövid idő után a nyomda is üzembe állhatott. Ismeretes, hogy már korábban is foglalkoztak könyvnyomtatással, s ez volt az atyák egyetlen jövedelme. A gépek és a betűkészlet egy részét Triesztből megmentették, s ez képezte a nyomda bécsi tevékenységének alapját. Az első bécsi kiadvány örmény nyelven

a neoklasszicista mellékoltár *Theophil Hansen* munkája. A falfestéseket és a Mária védelme oltárképet *Josef Kleinert* készítette 1901-ben, a rendalapítás 200. évfordulójára. A sárga ruhájú angyal mellett az Ararát látható a bárkával.

A kolostor egyik különlegessége a rektóriumban elhelyezett nagyméretű festmény, melyet *Ludwig Schnorr von Carosfeld* készített. A csodálatos kenyérszaporítást megjelenítő mű különlegessége, hogy egyszerre több időben zajló eseményeket látunk: Fülöp, Jakab és egy ifjú kenyeret és halat nyújt Jézusnak, aki közepén

állva már az Úr áldását, illetve segítségét kéri. A kép két oldalán pedig már a szaporított ételeket osztják. A körülbelül ötszáz alakot ábrázoló mű alkotója 1839. augusztus 8-án ezt írta a szintén festőművész testvérének: „Tegnap befejeztem nagy festményemet, az Ötezrek megvendéglését. Ezen közel egy évig, s az utóbbi időben teljes erőbedobással dolgoztam. A kép 20 láb hosszú és több mint 15 láb magas. Ezt az olajfestményt az örmény mechtarista kongregáció refektóriumába készítettem. A munkát ugyan szerényen díjazták, de annyira vágytam egy ilyen méretű feladatra, ez Bécsben az egyetlen ilyen nagyméretű mű.”

A négyszintes épület minden emeletén tágra nyitottuk szemünket a kiállítást látva. Az egyházi tárgyak részlegében *XXIII. János pápa* miseruhája keltette fel figyelmünket, amit még nunciusként viselt Konstantinápolyban. Az éremgyűjteményben alaposabban megnéztük volna a ártus, szaszanida, görög, római, bizánci, oszmán és európai pénzek elő-, illetve hátlapját. Ismert örmény és más festők alkotásai és karikatúrái sorakoznak a képtárban; szépen őrzik a szőnyegeteket; csodálatosak az örmény viseletek. Ezek közül sokan a kb. 25 cm magas talpú papucsról kérdezték, hogy is tudtak ebben járni.

A kongregáció múzeuma gazdag kerámia-gyűjteményében láthattunk egy 12-13. századi kilikiai csészét és főleg a kütahiai örmény mesterek jellegzetes mintájú munkáit. Nem hiányoztak a kínai, meissenai porcelánok sem. Az értékes tárgyakon örmény írást is olvashattunk volna, például egy dzsulfai só- és borskészleten, egy kis likörös kannácskán. Ezeket szeráfíjekkel és keresztelőkkel díszítették, s kb. a 18. század közepén készítették.

Reprezentatív kollekción látható az örmény fémművességéből: fémcsészékből, fémtányérok-ból, íróeszközökből, evőeszközökből,

s mindezek örmény feliratot és dátumot tartalmaznak. Megtekinthettünk egy szép, cinkeztetett rézcsészét hosszú örmény felirattal, mely az asztalhoz való összegyűlésre hív.

A könyvtár a nyugati terület legnagyobb örmény gyűjteménye: könyvek, folyóiratok, újságok találhatók Örményországról. A világ legnagyobb örmény újsággyűjteménye van itt, amelyből jó képet kapunk Örményország történelméről, különösen az újabb időkben. A könyvgyűjtemény már Triesztben is jelentős volt, de a gyűjtemény egy részét örmény kereskedők segítségével hozták Bécsbe. Nyolcezer könyv képezte a bécsi alapállományt, amelyet alapítványok segítségével tudtak bővíteni. A kongregáció négyezer kötetet vett át a kapucinus rendtől, amelyet *Aghamalian* vásárolt, s adott a szerzeteseknek. *Simon Eberle* kanonok ezer kötetet hagyott a rendre. *Maximilian főherceg* is vett könyveket a kongregációnak. *Dr. Constant von Wurzbach* éveken keresztül vett egy példányt a monarchiában kinyomatott könyvekből. *P. Jeghische Gaftanian* 1861-1876 között Törökországban tartózkodott és Konstantinápolyban gyűjtötte az örmény könyveket a könyvtár részére. A kéziratok között értékes műalkotások is találhatók. A hatalmas gyűjteményt több teremben helyezték el; a díszteremben középen különleges állvány látható. Érdekessége, hogy mind a négy sarkára két-két oroszlantestet készített az alkotó, ám egy fejjel.

A kolostorkertben készített közös fénykép után a résztvevők saját elképzelésük szerint ízlelgették az osztrák fővárost, kis bosszankodással egy, a migránsok mellett tüntető hosszú menetet kerülgettek. Egy kis csapat a Művészettörténeti Múzeumban kívánta megtekinteni a festményeket, érmeiket, az egyiptomi gyűjteményt, s nem

utolsó sorban *Munkácsi Mihály* mennyezeti freskóját. A látogatás rövidnek bizonyult, csupán öt órát tölthettünk Bécsben, hogy elkerüljük az éjszakai megérkezést.

A szervezők mindenkinek köszönik a pontos indulást, s nagyon örültünk a

kedves köszönőleveleknek. A XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat továbbra is havonta kíván programokat, esetenként utazásokat szervezni, amelyekre szeretettel várjuk az érdeklődőket.

HA

Bakó Zoltán

Örmény hétköznapi Vásárhelyen

Ötödszörre rendezte meg a MÖMKE a kulturális napokat

Újszerű témákkal, Erdélyt átfogó szellemiséggel, gazdag előadói részvétellel és népes érdeklődői körrel zajlott az ötödik vásárhelyi örmény-magyar rendezvénysorozat, amelyen öröndetes újdonságokkal is szolgált az egyesületi elnök.

A kétnapos rendezvény az eddigénél is több vásárhelyit – és nem csak, hiszen egész Erdélyből érkeztek érdeklődők – mozgató meg, ugyanis olyan közérdeklődésre számot tartó tematikákat sorakoztatott fel programjában, amely nem csak az örmény eredetűek, vagy gyökerűek, de a város kulturális és gazdasági történelme,

múltja iránti érdeklődő szimpatizánsokat is odavonzotta.

A szombaton elkezdődött rendezvénysorozat első része a Kulturpalota kistermében indult a köszöntőkkel. *Peti András* alpolgármester, *Soós Zoltán* tanácsos, *Oláh Dénes*

római katolikus főesperes és *Nagy László* unitárius lelkész mellett a munkálato-kat és résztvevőket köszöntötte *dr. Csige Sándor Zoltán* Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusának vezető konzulja. A köszöntők után elkezdődött az *Örmények a világban, Erdélyben és Marosvásárhelyen* című nemzetközi konferencia. Előadást

tartott a budapesti *Dr. Dzsotjänné Krajcsir Piroska* armenológus *Az örmény kolóniák (gaghut) kialakulásának főbb jellemzői* címmel, *dr. Pál Emese* művészettörténész a szamosújvári Salamon templom művészeti értékeiről, Oláh Dénes főesperes bemutatja Pál Emese Örmény katolikus templomi berendezések Erdélyben című könyvét, *Puskás Attila Barna* egyesületi elnök pedig *Az EMÖSZ logó története a teológiától az ábrázolás-művészetig* című előadásával lépett a népes közönség elé. A kistermi programot a szamosújvári örmény táncegyüttes marosvásárhelyi premierje zárta.

Látogatás a kriptában

Délután 1 órától *dr. Orbán János* a Vármúzeumban a „*Szemébe írt történelem. Csiki Márton háza és a régi örmény hétköznapiak*” című kiállításon kalauzolta az érdeklődőket. És ugyancsak az első napon, szombaton este 6 órától a Keresztelő Szent János plébániatemplomban örmény-katolikus szentmisét mutatott be Gál Hunor gyergyószentmiklósi örmény plébános, majd ezt követően

Szász Ávéd Rózsa bemutatta a templom alatt rejlő kriptá történetét vázoló négy nyelvű (magyar, román, angol és örmény nyelvű) információs táblát, és az ehhez kapcsolódó kiadványt. A templom kriptájában tett látogatáson sokan vettek részt,

ugyanis kevés vásárhelyinek adatik meg, és csak igen ritkán, hogy a város e részét láthassa. Az egykori polgárok, a templom építését támogató tehetősebb vásárhelyiek nyughelyei önkéntelenül is tiszteletet ébresztenek a látogatóban, valamennyiükön elhatalmasodik az érzés, hogy itt egy titokzatos, de valós 18-19 századi városi élet elevenedik meg.

Üvegfestés, kiállítás

Vasárnap 11 órakor a Bolyai téri unitárius templom tanácstermében a gyermekeket üvegfestésre várta a budapesti *Martaian Ermone Zabel* művésznő. Ezt követően megnyílt *Martaian Ermone Zabel, Lili Adam Seyranyan, Dobribán Annamária* és *Demeter Irén* üvegfestészeti, örmény-magyar kerámia- és kézműipari kiállítása.

A dús és érdekes program betekintést engedett a város egy meghatározó

rétegének, a magyar-örménységnek az életébe, az általa teremtett értékekbe, hiszen az, hogy ez a város ma olyan, amilyen, nem kis mértékben az itt élő, az elmúlt századokban még meglehetősen nagyszámú magyar-örménynek is köszönhető.

Vízválasztó

Puskás Attila, a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület (MÖMKE) és az Erdélyi Magyar-Örmények Szövetsége (EMÖSZ) elnöke, igen jelentősnek, vízválasztónak tartja a múlt hét végi rendezvényt. És erre alapos oka van. „A Marosvásárhelyi Örmény Magyar Kulturális Egyesület életében az *V. Örmény Kultúra Napjai* azért vízválasztó, mert a történelmi múlt felidézésén túl látjuk a jövő reménycsillagát – látunk magunk között fiatalokat, gyermekeket. Örömmel tudatjuk, hogy most már van ifjúsági csoportunk, lesznek kézműves foglalkozások, nyelvtanulás, és tánc, amelyek

nyitottak lesznek minden érdeklődő előtt. Vannak gyermekeink, akik üvegfestést tanulnak. Most már biztosan érezhetjük – van jövőnk” – mondta a MÖMKE elnöke. A mai világ leértékeli a múltat, mert nem látja maga előtt a jövőt. Azért él a mának, mert nincs jövőképe. És Európa azért van értékválságban és hoz rossz döntéseket, mert elöregedett a társadalma, magyarán nincs, vagy kevés a gyermek. Nincs akinek elmesélni, átadni a meséket, a történeteket, a múltat. Elmondta még, hogy az örményekről azt mondják, hogy betelepedésük idején egyetlen írástudatlan sem volt közöttük. Őseik valószínűleg megszívlelték a mondást, még ott, az ősi, ezertornyú fővárosban, Aniban, amikor azt mondhatták nekik, hogy „fiam tanulj, mert messzi jutsz”. Valóban messzi jutottak, csak ezért 3000 kilométert kellett vándorolniuk. „A sok vándorlás alatt sok értéket megőriztek, mást elfelejtettek, kultúrájuk, érzésviláguk gyarapodott. Ezt szeretjük volna most Marosvásárhelyen kicsiben be- és megmutatni” – egészítette ki az elnök.

Dr. Csiga Sándor Zoltán Magyarország csíkszeredai vezető konzulja

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt örmény közösség!

Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusa nevében köszönöm a megtisztelő lehetőséget, hogy ezen alkalomból én is köszönhetem Önöket. Először is engedjék meg, hogy átadjam Önöknek *dr. Zsigmond Barna Pál* főkonzul úr üdvözlését és jókívánásait.

Tudom, az itt jelenlévők nálam sokkal többet tudnak arról, hogy milyen fontos nekünk, a magyarságnak az örmények jelenléte. A városiasodás, a kultúra, a gazdaság fontos kövása volt ez a számát tekintve kis népcsoport. Mi, magyarok hálával tartozunk ezért, mint ahogy az örmények is hálásak voltak, amiért idegenbe szakadva ugyan, de itt Erdélyben, több mint 350 éve hazára és megbecsülésre találtak. És hogy ez nem csupán mai, utólagos visszavetítés, engedjék meg, hogy idézzek néhány régi feljegyzést ezzel kapcsolatban. 1755-ben báró *Kemény Ádám* kéri a szamosújvári főbíró, hogy hirdesse ki az új pusztakamarási vásárt „minthogy az örménységből szokott a sokadalmak lelke állani”.

A 18. Század végén a gyergyószentmiklósi örményekről jegyezte meg egy százsz író, hogy kereskedelmük révén „életet lehelnek” az egész környékbe. „Az örmények olyanok az erdélyi államszervezetben, mint az érverés az emberi testben. Bővérőségét éppen úgy jelzik, mint a lázat. Arckifejezésükről egész pontosan le lehet olvasni, hogy az állam egészséges-e vagy pedig sorvadás emészti.” Máshol *Orbán Balázs* így beszél erről: „örülhetünk előmenetelükön, mert e nemzettörődék nem vala hálátlan e hazához, ők átérték, mivel tartoznak e hazának, miért minden alkalommal méltóknak mutatkoztak arra, hogy e haza őket édes és szeretett fiai közé számítsa. Ők átvették a mi nyelvünket, műveltségünket, ők érdekegységi szövetségre léptek, s ekként rokonultak velünk.”

Az erdélyi örmények közül sokan egyéni érdektől vezérelve – az élet már csak ilyen - elhagyták Erdélyt és a Magyar Királyságban, a Kárpát-medence különféle régióiban telepedtek le.

Sok helyen élnek ma is az egykori Történelmi Magyarország területén, a nyugati határoktól Délvidékig és Felvidékig és természetesen itt Erdélyben is.

Engedjék meg, hogy Magyarország nevében köszönetem fejezem ki azért, hogy az erdélyi magyar-örmények nagy számban éltek a magyar állampolgárság adta lehetőséggel és ezáltal kifejezésre juttatták, megerősítették, hogy a magyar nemzet részének is tekintik magukat. Szeretném figyelmükbe ajánlani, hogy Önök is kapcsolódjanak a magyar nemzetnek a határokon átívelő nemzetegyesítési folyamatához és elsősorban a Kárpát-medencében Önök is fokozottan teremtsék meg a formális és informális „netvörközt” a magyar-örmény közösségek között.

Október aktualitását hozza, és talán megbocsátják nekem, ha egy szomorú történelmi eseményre szeretnék utalni, amelyről az elmúlt héten, október 6-án emlékeztünk meg. Igen, az aradi 13-akról van szó és itt azért aktuális, mert közülük két kiemelkedő tábornok *Kiss Ernő*, illetve *Lázár Vilmos* örmény származású volt. De ugyancsak októberhez kapcsolódik az 1956-os forradalom, amelyet a jövő héten ünnepelünk, és amelynek legendás alakja, legtöbbször talán nem is tudják, a Szamosújváron született, örmény származású *Pongrácz Gergely*. Tisztelet a hősöknek!

Engedjék meg, hogy ismételten köszönetet mondjak azon örmény származású honfitársainknak, akik a múltban és a jelenben egyaránt elkötelezetten szolgálták saját közösségük és ezen keresztül Magyarország, Erdély javát. Természetesen ki kell emeljem a marosvásárhelyi Örmény közösség fontosságát, amely jelentős szerepet tölt be a város életében, aktívan hozzájárulva annak gazdasági és kulturális fejlődéséhez.

Kívánom, hogy nemzeti közösségük gyarapodjon lélekben, lélekszámában és szükség szerint anyagiakban is, legyenek sikeresek és ez a kapcsolat továbbra is ugyanilyen gyümölcsöző maradjon magyaroknak és örményeknek egyaránt.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

(Elhangzott a Marosvásárhelyi Örmény Magyar Kulturális Egyesület által szervezett V. Örmény Kultúra Napjai c. rendezvényen a marosvásárhelyi Kulturpalotában, 2015. október 17-én.)

Esztergály Zsófia Zita

Hősként egykor és Ma

A hősként viselkedő és azóta is példát mutató Aradi Vértanukra emlékeztünk október 6-án, a Fővárosi Örmény Önkormányzat koszorúzással egybekötött rendezvényén. A hagyományoknak megfelelően, *Dr. Issekutz*

Sarolta, az Országos Örmény Önkormányzat képviselője, valamint az EÖGYKE elnöke mondott ünnepi beszédet, valamint *Esztergály Zsófia* a Fővárosi Önkormányzat elnöke köszöntötte a megjelenteket (a szöveg szó szerinti közlése olvasható lejjebb) és bemutatta *Kiszely Zoltán* politológust, aki az aktuális kihívásnak megfelelően a migránshelyzetről tartott diavetítéssel egybekötött előadást. A megjelentek így elsőkézből informálódhattak Európa belátható jövőjéről, a tagállamok által képviselt politikai magatartások kihatásáról és a háttérben meghúzódó nemzetközi érdekekről. Az ünnepségen *Szilváy Ingrid* megható korabeli katona-dalt énekelt, valamint *Vörösváry Márton* csodálatos hegedűjátéka is felcsendült, amely méltó hangulatot varázsolt az örmény származású magyar hősök: *Kiss Ernő* honvéd altábornagy, *Lázár Vilmos* honvéd ezredes, valamint *Czetz János* tábornok emléke előtt.

Esztergály Zsófia elnök beszéde: Sok szeretettel köszöntök mindenkit a Fővárosi Örmény Önkormányzat rendezvényén, amelynek keretében emlékezünk az 1848/49-es Szabadságharc hőseire és áldozataira. Azokra az örmény

származású vitézekre, akik a tőlük telhető legnagyobb odaadással védték meg hazájukat: Magyarországot.

Az ember hajlamos azt hinni, hogy ezek az események régen voltak, s még, ha hagyományörző módon büszkék is vagyunk vértestvéreinkre, bele feledkezünk az évtizedek múlásával a kényelembe és elfogadjuk azt, amit közvetlen életterünknek adnak a nagyhatalmak és saját döntéshozóink. Nem gondolunk arra úgy igazán, hogy bizony a történelem ismétli önmagát, s ennek mi részesei vagyunk. Hogy egykor *Kiss Ernő*, *Lázár Vilmos* mindenét oda adta, még az életét is, csak hogy megvédi je hazáját és nemzetét, amelyet akkor is kismillió aljas érdekszál font keresztbe, és leginkább a nemzetközi érdek vagy nagyhatalmak készítette csapda áldozatává lettünk. Ugyanúgy, mint most, és mint a jövőben is lehet.

Vörösvári Márton

A szabadságharcban szabadulni akartunk a ránk nehezedő, és stratégikus elven „agy-mosó” uralom alól, amely a behódoltatás jegyében manipulálta a többi között hiteles és gazdag őstörténetünket vagy az anyanyelvhasználatunkat. Több száz év alatt még az sem volt elég, hogy a finnek megtagdák nyelvrokoni hivatkozásainkat. Csak most kezd tisztulni a köd itt a szomszédban,

Kiszelly Zoltán politológus

a Tudományos Akadémián. Hogy miért van ez? Azért mert senkinek sem érdeke rajtunk kívül ennek tisztázása, és itthon is a nemzeti lobby-k próbálják kavarni a kártyát.

Szilvai Ingrid

Ehhez nyilvánvaló eszköz a pénz, amely végtére is gazdára talál, mert mindig találni selejteket. Olyanokat, akiknek gyengécske elveik vannak és nem törődnek a következményekkel, vagy csak a karriert látják maguk előtt. Vagy az első és annak folytatása: a második világháború kirobbantásának okait is érdemes számba venni. Bizony ebben a manipulált viharban Magyarország „hajóját” is érdemes lenne újra görcső alá venni. Hiszen nemtelen eszközök, hatalomátrendezési célok és csapdák vezérelték a háttérben az eseményeket. Ki azt hitte, hogy saját portáján irányít, végülis csak véghez vitte, valamely hatalmi csoportosulás forgatókönyvét. Terhelő ezzel szembe nézni az egész világának, ahogyan nekünk is most.

Pedig voltak, akik megtették. A többi között Kiss Ernő, Lázár Vilmos és Csetz János is. De mondhatnánk többeket, ország vezetőket is. *Batthyány János* miniszterelnököt mondjuk. Leszármazottját egyébként felkuttattam és meghívtam közénk, de Bálint sajnos ma nem tartózkodik itthon. Viszont hamarosan, még idén közöttünk lesz. Megkért adjam át jókívánságait és üdvözlését az erdélyi örménységnek.

Zárógondolatként engedjétek meg, hogy felhívjam a figyelmeteket arra, hogy nem kizárt manapság bizony az sem, hogy nekünk is szembe kell néznünk az álnoksággal,

hiszen egy nagyszabású népvándorlás előszobájában vagyunk, lassan 9 hónapja. A határmentén sok édesanya fia bizonyít. Egyelőre fegyverhasználat nélkül és kizárólag hivatásosok. A magyar kormány ikonikus szereplőjévé vált a térség migránspolitikájának, de a helyzet globális megoldása

még várat magára, és amíg várat magára, addig nő a biztonsági kockázat is. Ezért úgy gondoltam, hogy a mostani megemlékezésen helyet kell adnunk a ma kihívásának, így vendégünk Kiszelly Zoltán politológus lesz, aki a koszorúzást követően, diás előadásával zárja a rendezvényünket.

Koszorúzás a Aradi Vértanúk kopjafájánál. Jobbról: Szilvai Ingrid, dr. Issekutz Sarolta, Heim Pál

Örmény bűnbánat - december

„Teremtényeid Gondviselője! Oltalmazd kereszted jelével lelkemet és testemet a bűnök tévelyétől, az ördög kísértéseitől, a gonosz emberektől és minden lelki és testi veszedelemtől. És irgalmazz. . .”

Isten megteremtett minket s az egész Világot. Teremtényeit sem hagyja magára, gondviselése annak, aki figyel, megtapasztalható. Mivel őriz meg minket? A kereszttel, melyet fegyvernek tekinthetünk, mikor harc folyik a bűn ellen, mikor küzdünk az ördög kísértései ellen. De a gonosz ember is árthat: lelkünket-testiünket sok veszedelemtől kell megővni. Ha ismerjük a veszélyek forrásait, lehetőségeit, Isten kegyelmével harcolni tudunk.

dr. Sasvári László

Bálintné Kovács Júlia

A remetei örmények

Arra gondoltam, ha már az egyik korábbi lapszámunkban bemutattuk a bukovinai örményeket, nézzünk csak utána a remeteieknek is. A világhálón találtam is egyet-mást, aminek egy részét megosztom a Füzetek olvasóival.

Gyergyóremete életében jelentős változásokat hozott a 19. század. 1820-ban örmények telepednek be a faluba: a *Mélik*, *Bogdán*, *Kápálb*, *Kápdebó*, *Zakariás*, *Dobribán*, *Szekula*, és *Czárán* családok, később a *Novák* család.

Gyergyóremete központjának mai arculata 1880 és 1910 között alakult ki, amikor az itt élő gazdag örmény családok és a remetei székely Puskás család az Osztrák-Magyar Monarchia polgári ízlésének megfelelő imponzáns épületeket emeltek. Ekkor épült *Puskás Sámuel* kereskedő boltja, *Dobribán Kristóf* kereskedő háza, a Sáska-ház, valamint *Mélik István* több nagy épülete. A jól jövedelmező kereskedelemmel foglalkozó Puskások a 19. század vége felé látványos gyorsasággal emelkedtek a falu nagybirtokosai közé.

(Az 1989-es rendszerváltás után néhány épületet visszakaptak régi tulajdonosaik, felújításkor pedig törekedtek a házak polgári jellegének megőrzésére.)

Az idők során szerintem a székely Puskás család tagjai összeházasodtak az örményekkel, erre utal az is, hogy kereskedők lettek, boltot nyitnak. Hamarosan az örmények kezébe kerül az erdőkitermelés és az ehhez kapcsolódó tutajozó kereskedelem. Megkaparintják a hitelezések során eladósodott családok birtokait. A század végére már az így összegyűjtött

birtokok mennyisége 665 kataszteri hold volt. Mindez meggyorsította a faluközösség felbomlását.

A lakosság jelentős része számára nem maradt más hátra, mint a távoli vidékek erdőin munkát keresni. A korabeli sajtó gyakran tudósít az erdő munkával kapcsolatos munkaerő vándorlásról. A Csíki Lapok egyik 1898 évi közleménye szerint „ez évben különösen Gyergyóremetéről mentek ki tömegesen munkások, állítás szerint mintegy 500-an”.

Betegh Imre remetei plébános feljegyzése szerint „az országnak alig van része, hova munka és foglalkozás tekintetében el ne jutnának”.

Ugyanakkor az örménységnek köszönhető a polgári fejlődés felgyorsulása a század végén. Megnőtt a kereskedelem és pénzforgalom. Az amatőr színjátszás, olvasóköri és könyvtári létesítése, a március 15.-i ünnepélyek hagyományossá tétele, szegény, de tehetséges tanulók anyagi segítése fűződik a nevükhöz.

Monumentális építkezéseikkel alakították ki a község központjának még ma is meglévő arculatát is.

A Mélik-ház

A fakeskedelemmel foglalkozó örmény származású Mélik család a 20. század elején nem csak Gyergyó, hanem a vármegye legmódosabbjai is voltak. Egy 1918-as Csíkvármegye 117 legtöbb adót fizetők jegyzékén Mélik István a 14. helyen állott. A századfordulón U alakban épült házuk homlokzati része őrizte meg a központ épületei közül a legtöbb

Mélik ház

eredetiséget. Az épület közepén boltíves bejárattal szimmetrikusan ketté osztott. A boltozat színes indás-virágos festése néhány éve még állott, azóta lemeszelték. Boltíves bejárata szimmetrikusan osztja az épületet. A jobboldali részen félköríves ajtó és két ablak látható, a baloldali ablakok egyenes záródásúak.

Kovácsoltvas kapuján a család monogramját jelentő „M” fölött a társadalmi rangot jelentő ötágú korona látható.

„Élő emlékezet”

– Örmény származású családok Marosvásárhelyen – 2. rész

PETELEI CSALÁD

PETELEI MÁRTON (*1700 évek vége - †1800 évek eleje) - kereskedő
Felesége: BILUSKA ROZÁLIA, Marosvásárhelyen fogadót tartott
Gyermeük:

(1) István (*Marosvásárhely, 1819 - †?) - kereskedő.

Üzlete Marosvásárhelyen a római-katolikus plébánia közelében, a régi városháza földszinti részén, lakóháza pedig a Szent György (Forradalom) tér 16 szám alatt volt. Az utcavonal módosításával az utcafrontra másik házat emeltek. A ház falán levő, emléktábla felirata:

„1852 szeptember 13-án e falak között született Petelei István erdélyi író. Meghalt 1910. január 5-én.”

Felesége: ISTVÁNFI MÁRIA (*Marosvásárhely, 1824 - †?) (Feleségének testvérei: Antal János, Veronika (Véri néni), férje: *Patrubány Miklós*, Katalin, Anna sógornő; Eranosz Rebeka.)

Házasságkötés: 1843

Tizenhárom gyermek születik, életben maradt gyermekek:

(1.a) Anna (*1845 – †1907), családi levelezésben Nina
Férje: SOMBORI JÁNOS (*Zetelaka, 1833 – †Marosvásárhely, 1891)

Gyermekeik:

(1.a.1) Irma

Férje: GÁL JÁNOS (Székelyudvarhely, 1894 – †?) - jogász Budapesten, I. világháborús zászlós, olasz hadifogságból 1919-ben szabadul. Elvégzi a Képzőművészeti

Főiskolát. Ismert festőművész; ő lesz Petelei István író kézirat - hagyatékának gyűjtője.

(1.a.2) Ilona (Bolondka)

Férje: STERBA ÖDÖN

(1.a.3) Irén

(1.b) Márton (*1847 – †Marosvásárhely, 1915) - bőr és fegyverkereskedő, a marosvásárhelyi Kereskedők Társulatának tb. alelnöke, egyháztanácsos, Marosvásárhely Takarékpénztár RT igazgatósági tagja. Vásárhelyen családi háza volt (Thököly utca 28 szám – ma Andrei Saguna u.)

Felesége: DANCZKAI PATTANTYÚS ÁBRAHÁM RÓZA (*Szamosújvár, 1857 – †Marosvásárhely, 1946)

Házasságkötés: 1857

Gyermekeik:

(1.b.1) Erzsébet

Férje: VÉGH BÉLA, százados a Császári – Királyi 23 vadászrezdben

Gyermekeik:

(1.b.1.1) József - főorvos, Röntgen Közlöny szerkesztője

(1.b.1.2) Erzsébet (Pityi)

(1.b.1) Róza

Férje: KÁDÁR KÁLMÁN, MÁV főmérnök

(1.c) István (*Marosvásárhely, 1852. szeptember 30 – †Kolozsvár, 1910 január 5) - közíró, novellista

Felesége: özv. TAUFFER FERENCNÉ, szül. KORBULY IRMA (*? - †Kolozsvár, 1922 - a Korbuly család sírboltjába temették)

Házasságkötés: Kolozsvár, 1888.

A család leghíresebb sarja Petelei István közíró, novellista, tanulmányait a budapesti egyetem történelem tanári szakán fejezi be. Életének főbb állomásai: Vásárhely, ahol a régi Erdély történelmét és a város polgárai életének dokumentumait tanulmányozza, ezt követi a kolozsvári időszak, ahol az EMKE irodalmi szakosztályának tevékeny tagja,

Petelei István író

kezdeményezője az Erdélyi Irodalmi Társaság megalakításának. Marosvásárhelyen a Kemény Zsigmond Társaság elnöke volt (1896-1898), nevéhez köthető az Erdélyi, önálló szellemi régióban való gondolkodást jelentő „Transilvanizmus” mozgalom útnak indítása is.

Az író, kezdetben Irmuskának majd Zsuzsikának emlegeti feleségét és „eszményi író - feleségnek” tekinti, aki műzsája, majd gondviselője volt sokat betegeskedő

Deák Farkas u. 10. lakóház képe

urának. Harmonikus családi életüket mindvégig beárnyékolja a gyermektelenség néma fájdalma. Petelei István megromló egészségi állapota miatt 1891-ben eladja Vásárhelyi lakását.

Szovátán, „egy kis fészket” vásárol. Ezt a házat szépíti, a telekre faragott kaput ácsoltat, melynek díszítését maga végzi (*Petelei Erzsébet* visszaemlékezése), melynek felirata:

„Isten segedelmével emelte e kaput Petelei István párjával, *Korbuly Zsuzsikával*”.

Felesége erre a kapura utóbb felirat egy kétsorosot:

„Vándor, ez a kapu nem akar kizárni,

Csak azt mutatja, merre kell bejárni”

Faragott kapujának szétbontott darabjai a Maros Megyei Múzeumba kerültek. Petelei a szovátai „nyaraló”-t az Erdélyi Irodalmi Társaság írói számára, üdülőhely létrehozására kívánta hagyni, de halála után a ház eladódott. Napjainkban Bocskay Vince szobrászművész lakóháza áll a ház helyén, utcai falán a művész által állított, az író arcmasával díszített emléktábla az író idézi. Felirata: „E helyen állt a ház melyben nyaranta élt és dolgozott a nagy erdélyi novellairó 1852-1910 – Béke poraira!”

Főbb művei, novelláskötetei: *Keresztek* (1882), *Az én utcám* (1886), *A fülemüle* (1896), *Jetti* (1893), *Felhők* (1897), *Vidéki emberek* (1898), *Az élet* (1905). Halála után jelent meg: *Elbeszélések I-II* kötet (1910), Kolozsvár, *Egy aranyért* (1924) c. regénye, Kolozsvárt.

Koporsó formájú sírköve Marosvásárhelyen, a római katolikus sírkertben áll, feliratát az író maga fogalmazta:

„Lelje fel ott túl mindazt a szépet és jót, amit itt, életében álmodott.”

Közismert a család zenészeretete, a zenei hajlandóság édesanyjuk öröksége lehetett, István violán, Mimi hegedűn, Márton fuvalán játszott, Katalin zongorázott.

Az életben maradt testvérek, azok családtagjaik fel-felbukkannak Petelei írásaiban, Véri néni, Rebi néni, Nina, Pityi, német ángyó, Tinka alakjában. A hozzájuk írt levelek s a kiterjedt rokonság visszaemlékezései rajzolják Petelei István írói – emberi képét.

Özv. Végh Béláné: „Kora nem értette meg, még familiája is – amely imádta az író – lemosolyogta néha. Petelei nem volt felkapott, divatos író. Szerényen, visszavonulva magának írogatott, sikerekre nem számítva. Tőle örököltem a betűimádatát, az olvasás művészetét... Szerette, ha felolvastam neki naponként. ...

A muzsika szépségét is Pista bácsi véste szívembe. *Chopin* volt a kedvence.... Szépen rajzolt és gyönyörködött, ha tűfestéssel – élő virág után – kihímeztem rajzait terítőkre... Még főzni is Pista bácsi tanított meg.

Mennyi rosszat főztem és megette a drága, hogy ne búsuljak ... Fafaragásai, asztalos munkái gyönyörűek voltak. Híres székely kapuját maga díszítette. ... Türelmes, jóságos,

Mennyi rosszat főztem és megette a drága, hogy ne búsuljak ... Fafaragásai, asztalos munkái gyönyörűek voltak. Híres székely kapuját maga díszítette. ... Türelmes, jóságos,

megértő, megbocsátó, szerető volt. Valami Krisztusi nagyszerűség élt lelkében. ...”

Petelei István születésének 150 évfordulójára kiadott emléklap

(1.d) Mária

Férje: **PATRUBÁNY ISTVÁN** - főszolgabíró, Tiszakürt.

Gyermekeik:

(1.d.1) Mária

Férje: dr. STAIBL ANDOR - szabadalmi bíró

(1.d.2) Margit

Férje: SZÁRAZAJTAI INCZE ZOLTÁN – hadbíró őrnagy

(1.d.3) Gabriella

Férje: dr. LÉCFALVI KERESZTES EDE - ügyvéd

(1.d.4) István – főszolgabíró

Felesége: CSÍKY JANKA

(1.e) János

Felesége: GUGGENBERGER (GUBÓDI) IRMA (német ángyó)

Gyermekeik:

(1.e.1) István, intéző Marosvásárhely környékén

(1.e.2) Juliska

Első férje: AGYAGÁSI ISTVÁN

Második férje: VOJKA ANTAL - pénzügyi főtanácsos

(1.e.3) Anna (*? - □1902)

(1.e.4) Mariska (*? - □1903)

(1.e.5) Zsuzska (*? - □1944)

(1.f) Katalin (Tinka)

Férje: TÖRPÉNYI JÁNOS

Gyermekeik:

(1.f.1) Andor

(1.f.2) János - cukorgyári hivatalnok Marosvásárhelyen

(1.f.3) István (*1888 – □1896)

Felhasznált irodalom:

Bisztray Gyula: Petelei István család

Adatközlő: dr. Bodó Ágnes ny. egyetemi adjunktus

2015 Október 23-án
a Széna téri emlékműnél
a II. ker Örmény Önkormány-
zat s az EÖGYKE koszorúzott
– dr. Issekutz Sarolta és
Bacsó Zoltán

Emlékezés Nemeskürty István író, irodalom- és filmtörténész, egyetemi tanárra

Életének 91. évében meghalt *Nemeskürty István* Széchenyi-díjas és Kossuth-nagydíjas író, irodalom- és filmtörténész, egyetemi tanár – tudatta az MTI-vel pénteken a család. Nemeskürty Istvánt csütörtök este érte a halál (Szerk. megj. 2015. október 8-án), temetéséről később intézkednek.

Nemeskürty István 1925. május 14-én született Budapesten, édesapja hivatásos katonatiszt volt. Ő is apja nyomdokaiba akart lépni: tízévesen lett a pécsi kadétiskola növendéke, majd 1943-ban és 1944-ben a Ludovika Akadémia hallgatója volt. 1945-ben beiratkozott a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem magyar-olasz-művészettörténet szakára, első írásai 1947-től a *Vigilia* című katolikus folyóiratban jelentek meg.

Diplomájának megszerzése után, 1950-től Budapesten tanított (egy ideig *Pilinszky János-sal* együtt), 1956-tól a Magvető Könyvkiadónál volt szerkesztő. A film világa iránt érdeklődő Nemeskürty Istvánt 1959-ben a Híradó és Dokumentumfilmgyár dramaturgiai vezetőjévé nevezték ki, 1961-től filmtörténetet oktatott a Színház- és Film-művészeti Főiskolán. 1963-tól a Magyar Filmgyártó Vállalat (Mafilm) stúdióvezetője, 1972-től a Budapest Filmstúdió, 1984-től a Magyar Filmintézet igazgatója volt 1987-es nyugdíjba vonulásáig. Majdnem három évtizeden át foglalkozott filmgyártással, irányítása alatt csaknem 160

magyar nagyjátékfilm készült el, több mint 30 elsőfilmes alkotó indulhatott útjára.

A rendszerváltozás időszakában, 1990 januárja és áprilisa között a Magyar Televízió elnöki tisztté töltötte be, emellett különféle társadalmi szervezetekben viselt magas tisztségeket. A 90-es években elnöke volt

A felvétel 2011. március 11-én készült, miután átvette a Kossuth-nagydíjat a Parlamentben
(Forrás: MTI / Soós Lajos)

többek között az egyetemi és főiskolai oktatók kamarájának, a magyar ösztöndíj bizottságnak, a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Alapítvány és a Magyar Könyv Alapítvány kuratóriumának. 1993-1995 között a Magyar Írókammera elnökeként is dolgozott. 1994 óta a Magyar Művészeti Akadémia tagja, 2011 óta tiszteletbeli tagja, 1996 óta a Magyar Újságírók Közösségének (MÜK) tiszteletbeli elnöke volt.

1998 és 2001 között kormánybiztosként a millenniumi ünnepségek szervezését irányította, munkáját a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztjével ismerték el. 2001-ben vehette át az újjáalapított Corvin-láncot, 2001-2002-ben, majd 2011-től a kitüntetés elbírálásáért felelős testület elnökeként tevékenykedett.

1957-ben lett az irodalomtudomány kandidátusa, 1966-ban doktora, 1979-ben nevezték ki egyetemi tanárrá. Munkássága elsősorban a 16. és 17. századi magyar irodalomtörténetre, valamint a 20. századi magyar filmtörténetre terjedt ki.

Termékeny író volt, több mint 50 kötet fűződik a nevéhez.

Ismertségét igazán a hazaszeretet, a nemzeti lelkiismeret és felelősség kérdését boncolgató történelmi, kultúrtörténeti könyveinek köszönhetjük, ezek közül nem egy kiváltotta a szakmai körök felháborodását. 1966-ban óriási feltűnést keltett és nagy vitákat kavart *Ez történt Mohács után* című munkája, amely az 1526-os mohácsi csata és Buda 1541-es török kézre kerülése közti időszakot vizsgálta. 1972-ben jelent meg tabutörő, *Requiem egy hadseregért* című könyve, amely a második világháborúban a Don-kanyarnál vereséget szenvedett 2. magyar hadsereg sorsát dolgozta fel. A sok kiadást megért, hatalmas példányszámban elkelt művében írottakat, például hogy a katonákat „halálba szánták rossz fegyverrel és felszereléssel”, a hadtörténészek vitatták, ő azonban kitartott nézetei mellett. 2011-ben így nyilatkozott: „1943 márciusában a Ludovikán a nagyobb közönségnél jobban és részletesebben értesültünk az eseményekről..., elhatároztam, hogy ezt... én egyszer megírom, úgy ahogy volt”.

A hetvenes években kötete jelent meg Dózsa Györgyről, a magyar történelem legjelentősebb parasztháborújának vezéről, az 1848-1849-es magyar polgári forradalom és szabadságharc hőseiről, kor- és életrajzot adott közre első európai rangú, magyar nyelven verselő költőnk-ről, Balassi Bálintról, 1988-ban publikálta Erdély 1916-1967 közti időszakáról szóló művét *Erdélyi krónika* címmel. 1989-ben jelent meg *Mi magyarok* című ismeretterjesztő munkája, 1990-ben magyar Biblia-fordításokból készített válogatást. 1995-ben adták ki a nemcsak Horthy Miklósról, hanem a Horthy-korszakról is szóló, a magyar társadalom

felelősségét feszegető *Búcsúpillantás* című kötetét.

Filmesztétikai tanulmányainak sorából kiemelkedik *Federico Felliniről* írott könyve (1974). A magyar kultúra évszázadait *Kis magyar művelődéstörténet* című kötetében foglalta össze (1992), 1993-ban jelent meg *A magyar irodalom története* című munkája. Filmforgatókönyveket (Egri csillagok, Mint oldott kéve, Mindszenty József – Devictus Vincit, Sacra Corona) és színműveket (A hollószárnyú enyészet, Magyar Dekameron, Szép ének a gyulai vitézekről, A betűk csendjében, Hantjával ez takar) is jegyzett.

2005-ben jelent meg *Mi végre vagyok a világon* címmel életinterjúja, amelyben beszélgetőtársa *Koltay Gábor* filmrendező. 2011-ben jelent meg *Vallani és vállalni – A hatalomváltás labirintusában* című munkája.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el. 1971-ben Balázs Béla-díjjal, 1979-ben József Attila-díjjal, 1992-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki, 1996-ban megkapta a magyar filmszemle életmű-díját. 2002-ben *II. János Pál* pápától a Nagy Szent Gergely Lovagrend nagy tisztikeresztje a csillaggal kitüntetéssel vette át. 2003-ban Prima Primissima díjat, 2004-ben Szent István-díjat, valamint Teleki Pál-émlékérmét kapott. 2011-ben – az alapítása óta csupán néhány alkalommal átadott – Kossuth-nagydíjjal tüntették ki kulturális és művészeti életünk jelentős spektrumát átölelő sokoldalú munkássága, a magyar játékfilmkészítés több mint negyedszázados irányítása, irodalom-, művelődés- és bibliatörténeti művei, forgatókönyvei, gazdag publikációs tevékenysége, példaértékű életműve elismeréseként. 2014-ben a Magyar Művészeti Akadémia Életműdíjában részesült. *MTI okt. 09.*

Jankovics Marcell

„Nagyon örülök, hogy a kortársam lehettem”

- emlékezett *Jankovics Marcell* animációs filmrendező a csütörtök este életének 91. évében elhunyt *Nemeskürty István* Széchenyi-díjas és Kossuth-nagydíjas irodalomtörténészre.

„Számomra tényleg tanár úr volt és mintakép, olyannyira, hogy szerettem volna, ha utódja lehetnék ebben-abban. Jóban voltunk, ő is kedvelt engem, és volt néhány olyan pozíció, amelybe lemondása után engem javasolt” - idézte fel az MTI megkeresésére pénteken Jankovics Marcell.

Mint elmondta, Nemeskürty Istvánnal már pályája kezdetén találkozott, amikor a „tanár úr” a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat (TIT) előadásain a filmművészetéről beszélt.

Jankovics Marcell elmondása szerint Nemeskürty István kiváló stúdióvezető volt, nagyon jól válogatott tehetségeket.

„Fiatal srác voltam még, amikor kinézett magának. Nem volt benne semmi fölényeskedés, hogy ő idősebb és tekintélyes személy, hajlandó volt időt szánni

arra, hogy kifejtse nekem a gondolatait. Persze olvastam az összes könyvét is” - emlékezett.

Jankovics Marcell elmondása szerint amikor *Szörényi Levente Koltay Gáborral* összetűzött a Honfoglalás című film miatt, Nemeskürty István véleményét kérte ki. „Ő azt mondta Szörényinek, hogy mítoszt nem szabad élő színészekkel leforgatni, erre sokkal alkalmasabb a rajzfilm. Ekkor keresett meg engem Szörényi Levente, és ebből született az *Ének a csodaszarvasról* című filmem” - számolt be a rendező.

Nemeskürty István 1998 és 2001 között kormánybiztosként a millenniumi ünnepek szervezését irányította. Ekkoriban nevetve panaszkodott, hogy „vén zászlótartót” csináltak belőle, pedig ennél nagyobb dolog nincs - idézte fel Jankovics Marcell, hozzátéve: „hivatkoztam neki a Tábori kis tractára, melyben Zrínyi arról ír, hogy a zászlótartónak akár életét is kell adnia a zászlóért

2015.10.10

MTI Kulturport.hu/Mementó

Kiss Lehel

ÖRMÉNY KÓDEX

Arany betűk kirepülnek
paradicsommadár szárnyon,
s az égboltra települnek.

Arany betűk vízre szállnak,
s imbolyogva integetnek
a kipendült szívérványoknak.

Arany betűk földre hullnak,
s sziklatömbök, kőkeresztek
réseiben dalra gyúlnak.

Arany betűk tűzbe dülnek,
s ezeregyszín örmény álom-
képek némán kivételnek.

Nyelvében él a nemzet?

A magyarországi örmények tanítása

A Charta XXI. Egyesület elnöke, Surján László, a Megbékélés Szabadegyetemének 2015. október 14.-i előadására Nyelvében él a nemzet? A magyarországi örmények tanítása címmel küldött meghívást. Bevezető szavaiban példaértékűnek említette a magyarság számára az erdélyi örménység identitástudatának megtartását. *Kabdebó Lóránt* irodalomtörténész kötetlen formában az erdélyi örmény gyökereiről mesélt, érintve kapcsolatát az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülettel, a magyarörmény író-, költő- (*Lászlóffy Aladár*) és irodalomtörténész társaival. *Issekutz Sarolta* után *Tarján Tamás* irodalomtörténész formabontó módon a Konstantinápolyból származó *Dr. Hovhannesian Eghia* ügyvéd, író nagyapjáról, a családról mondta el gondolatait, akit az EÖGYKE posztumusz Szongott Kristóf díjban részesített. Kiemelte az unokák hiányos tudását a nagyapa és felmenői családjáról, amelynek magyarázatát adja, hogy a nagyapja az Örmény Genocídium elől 10 évesen menekült el, majd Gödöllőn élte le életét. Az est végén *Kabdebó János* beszélt a nyári Kabdebó családi találkozóról, melyet Gyergyóremetén rendeztek meg 130 Kabdebó részvételével.

dr. Issekutz Sarolta és Dr. Kabdebó Lóránt

„Nyelvében él a nemzet? Az anyanyelv és a nemzethez tartozás szoros kapcsolata megkérdőjelezhetetlen. De nemcsak nyelvében él a nemzet. Az identitás nagyon összetett fogalom, amelynek lehet a meghatározója az anyanyelv, de sok más is kell egy nemzet megmaradásához: szülőföld, esetleg őshaza, a múltból merített és továbbélő kultúra: néptánc, népdalok, népművészet, hagyományok, keresztény hit, összetartozás tudat, hazaszeretet.

A 350 évvel ezelőtt a Kárpát-medencébe befogadott örmények ugyan a szülőföldjüket és hazájukat elvesztették, majd az évszázadok során anyanyelvüket is – kivéve az örmény katolikus liturgiájukban máig megtartott örmény nyelvet és a saragánokat (egyházi énekek) -, de a további felsorolt identitáselemek bővültek az új hazájuk iránti mély hazaszeretettel, a magyar nyelv és kultúra befogadásával és gazdagításával, beilleszkedéssel. Ezért nevezzük magunkat magyarörményeknek, azaz magyarok vagyunk, akik örmény kulturális identitásukat, örmény katolikus hitéletüket megtartották.

Nem mindenkinek adatik meg a szülőföldön maradás lehetősége, mint ahogy a közel 800 éves örmény diaszpóra esetében is történt. Azonban hitük, ősi kultúrájuk és összetartozás tudatuk átsegítette őket az évszázadok során és a betelepüléskor is, hogy gyökereiket megtartsák.

1239 – az „ezeregytornyú” Aniból menekülés a mongolt-tatár betörések elől

– Kaukázus – Krím félsziget – Moldva, másik részük Galícia – Kárpátok – Erdély útvonalon 1672-ben történt a tömeges betelepülés Erdélybe. Minden köztes megálló helyen remélték a végleges letelepedés lehetőségét, templomokat, iskolákat építettek, azonban a tatár, mongol hordák elől tovább kellett menekülniük. Épített örökségük mai napig megtalálhatóak a köztes megállóhelyeken.

Nyelvváltások: ősi örmény nyelv – krími kipcásak örmény nyelv - erdélyi örmény nyelvjárás, amely 1900 első évtizedeiben már kihalt.

Kik voltak őseink? Az ezeregytornyú Ani székesfőváros királyi udvar nemesei, akik a kincseiket menekítették: egyik zsákban a szent könyveket, a bibliát, a másikban értéktárgyaikat, aranyat, ezüstöt, gyémántot és drágaköveket (Amszterdamban örmény gyémánt kereskedők negyede működött, az örmény *Mélik* valószínűleg ezért tudta *Tótfalusi Kis Miklós*t is anyagilag segíteni a könyvnyomtatás hajnalán a betűvésésben, s talán éppen az örmény betűk készítésében).

Őseink a menekülésük során a Bibliát lapokra szedték és szétosztották egymás között, majd ahol letelepedtek, ott a lapokra szedett Bibliát összerakták, ez volt az ő népszámlálásuk. Sajnos többször kellett ezt a rituálét követniük, míg új hazára nem leltek.

Miért éppen ide a Kárpát-medencébe? Már a honfoglalás idején kerültek örmények Magyarországra, vannak utalások a XI-XII. századi körtemplomok (belül 4-6 karélyos, mint a Kaukázusban, Aniban), örmény eredetűre, ismert Esztergom Örmény negyede (XIII.sz.), Talmács püspöki székhely a XIV. sz-ban.

Ugyanakkor a korábbi letelepedések helyszíneiről, mint állatkereskedők, már kereskedtek Erdellyel és további Ny-i országokkal is.

A moldvai Duka vajda az örményeket sújtó súlyos adóterhei, keresztény hitük feladása és beolvasztási terve miatti lázadás következtében a megtorlás elől a Kárpátokba menekültek, majd 3 év után kérelmezték I. Apafi Mihály erdélyi fejedelemtől Erdélybe történő befogadásukat. Hazát találtak maguknak, amely a biztonságot jelentette nekik. Egy új hazát, amelyet ha kell, meg kell védeni.

Kezdetben kereskedők, főleg állatkereskedők (több nyelven beszéltek, gyermekeiket külföldön taníttatták) és iparosok (bőrfeldolgozás, mészáros), kalmárok, a XIX. századtól már polgári foglalkozásúak (főleg gyógyszerészek, orvosok, jogászok, katonatisztek, bankárok, papok).

Közülük 59 örmény eredetű magyar nemesi család kapott armális nemességet Apafitól, 1667- 1918-ig, akik 5500 családban vertek gyökeret a *Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája* (EÖGYKE, 2010, Budapest) c. műben feldolgozott családfák szerint.

A XIX. század utolsó harmadától (honfúsiás) hivatalt viselhettek, földtulajdont vehettek. A politikai, társadalmi, gazdasági, kulturális élet szereplőivé váltak. Az 1900-as évek elején a Magyarországon élt örmény származású személyek száma korabeli becsléssel 10-15 ezerre volt tehető, ami az akkori összlakosságnak kevesebb, mint 0,1 %-a lehetett. Ehhez képest a dualizmus korában a magyar parlament képviselőinek mintegy 3 %-a volt örmény eredetű csak a férfiági örmény nevek alapján (közel 70 fő), amely kb. 30-szoros túlképviselést jelentett! Hazánknak 2 miniszterelnököt és 10 minisztert adott a kis erdélyi örménység. És adott a hazának két Aradi Vértanút (*Kiss Ernő* altábornagy, akinek nagyanyja *Issekutz Mária Anna* oldalági rokonom volt, és *Lázár Vilmos* ezredes), *Czetz János*

tábormok, akit távollétében akasztottak fel és Argentínában alapított Katonai Akadémiát, a Térképészeti Intézetet, ő írta meg az első hadnyelvtan könyvet.

Gróf Teleki Sándor 1948-49-es megfogalmazása szerint az örmények „Magyarabbak a magyarnál”, „az örmények közül egy sem volt áruló”, akik közül többen a vértanúságot is vállalták.

Mi a magyarörmények megmaradásának titka? Örmény hazájukból közösségekben menekültek, amely közösségek mint részekre bomlott kis nemzet magukkal vitték és megtartották az örmény identitás valamennyi elemét. Keresztényi hittel beilleszkedni úgy, hogy örmény kulturális és hitéleti identitását nem adja fel, végül Magyarhonban beilleszkedett a magyar társadalomba, örmény kultúráját és örmény katolikus hitéletét a magyar kultúra részévé tette. Jólétét megosztotta másokkal is (nagy család, közösség, országos szinten), a polgárosodásban közreműködött (bankszektor, építészet, kultúra, egészségügy, iskolák, szociális ellátó rendszer), a hazája szabadságát védte (1848-49, 1956) az élete árán is, segítőkészsége példaértékű volt.

Ezt a példát követik a mai utódok is magyarként, örmény kulturális-, örmény katolikus hitéleti identitásukat megtartva a Kárpát-medencében, vagy máshol a világban.

„...miképp egy múlt századi szerző kissé patetikusan fogalmaz - a magyar örményesség tündöklő vezércsillaga, tetteinek fő rugója páratlan hazaszeretete volt. Ugyanis „miként az Egyiptomból kivándorló zsidók legfőbb vezetője a folyvást előttük lebegő tündöklő lángoszlop volt, a lelkes hazai örménységnek is kezdettől fogva egy vezércsillaga, egy eszméje volt, mely keblét szüntelen hevítette, minden tettében vezette és melyért a nevére nevezett hermelenként (Mus armenius) készebb volt inkább meghalni, mint annak sugárzó fényétől elfordulni”.

Ma hajlandó ugyanezért élni és alkotni.”

Lászlóffy Aladár

(Futamok a génmúzeumba tévedt örmény egérről – Távól az Araráttól... A magyarörmény irodalom. Szerkesztette Alexa Károly, EÖGYKE, Budapest 2014)

dr. Issekutz Sarolta szerkesztett előadása

Balról: Dr. Surján László, Dr. Kabdebó Lóránt, Kabdebó János, dr. Issekutz Sarolta és Tarján Tamás

FŐVÁROSI ÖRMÉNY ÖNKORMÁNYZAT

Մայրաքաղաքի Հայկական Ինքնավարություն

Meghívó

Szeretettel meghívjuk a 2015. november 27-én (péntek) 17 órakor kezdődő

I. Örmény Nemzetiségi Fórumra.

Helyszín: 1054 Budapest, Akadémia u 1. 1. emeleti kisterem

Témák:

- **diszkrimináció, önazonosság**
- **az erdélyi kárpótlás érdekképviseleti kérdései**

Meghívott vendégünk, *dr. Szatmári Sándor* ügyvéd ad választ a felmerülő kérdésekre, miután a kárpótlás beadási határideje hamarosan lejár.

A kérdéseket e-mailben is elküldhetik. E-mail cím: fovarosiormeny2014@gmail.com

Esztergály Zsófia elnök

Meghívó

Szeretettel várjuk a 2015. november 30-án (hétfő) 17 órakor a Fővárosi Örmény Önkormányzat által szervezett

ÁLTALÁNOS KÖZMEGHALLGATÁSRA

A helyszínen tájékoztatást nyújtunk a Fővárosi Örmény Önkormányzat 2015. évi tevékenységéről.

A helyszínen feltett kérdésekre is válaszol a képviselő testület

Helyszín: 1054 Budapest, Akadémia u 1. 1. emeleti kisterem

Esztergály Zsófia elnök

Meghívó

Szeretettel meghívjuk Önt és kedves családját, örmény származású rokonát, ismerősét a

Fővárosi Örmény Önkormányzat

2016. december 17. (csütörtök) 17.00 órai kezdettel rendezendő hagyományos

Szent Karácsony közös megünneplésére

Helyszín:

Pest Megyei Kormányhivatal Budapest V. Városház u 7. Nyáry Pál terem

Program:

- *Dr. Issekutz Sarolta* az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnökének köszöntője és éves beszámolója
 - a **Szongott Kristóf díj átadása**
- *Esztergály Zsófia* a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnökének köszöntője és éves beszámolója
 - az **Ani Trdat díj átadása**
 - Élő kapcsolat Jerevánból
- Fellépők: Lipcsei Edit énekművész tanítványai
- Vendég: *Jakabházy Várhidy Eszter* többszörös magyar bajnok sportoló vallomása a szeretetről az ünnep alkalmából

Ajándékozás, meglepetések, ünnepi muzsika

Az ünnepségen a Fővárosi Örmény Önkormányzat karácsonyfáját a jelenlévők között kisorsoljuk.

Rendezi: a Fővárosi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

MINDENKIT SZERETETTEL VÁRUNK!

Esztergály Zsófia és dr. Issekutz Sarolta

Bálintné Kovács Júlia

Kerek évforduló

Tallózásaim régi és új kiadványokból

Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület 130. születésnapjára egész évben emlékezünk. Büszkék lehetünk rá, hogy az EMKE-nek már a megalakuláskor Szamosújváron 92 „rendes”, tehát tagdíjat fizető- és 15 pártoló tagja volt. Idézzük fel a nevüket, megőrizve az eredeti írásmódot.

Szamos-Újvár város.

Rendesek

Ábrahám Zakar, Aján Joáchim, Álacs Kristóf, Alexa Ferencz, Azbey Rác Jakab, Bandi Lajos, br. Bánffi László, Bányai Károly, dr. Bányai Kristóf, id. Bárány István, Bárány Lukács, Bartalis, id. Bodor Bertalan, Bodor Sándor, Bogdánfy István, Buozy Samu, id. Cheal Antal, Csákány Adeodát, Csausz Dániel, Csausz János, Czetz Emánuel, Czetz Gergely, ifj. Czetz Manó, Czetz testvérek, Czóbel Pál, Deési János, Dobos Joáchim, Dóczi János, Duha Bálint, Duha Kristóf, Duha Mihály, Esztegar László, Gajzágó Ferencz, Gajzágó Róbert, Gebhárdt Károly, Gönczi Mihály, Gopcsa Joáchim, Görög Joáchim, Govrik Gergely, Govrlk Tivadar, Haas Pál, Haragai Antal, Herdy Lajos Hrobony Pál, Juhász Gábor, Kádas Ferdinánd, P. Karátsoni Károly, br. Kemény Károly, Kirsehnor Izsák, Kis Dorogi István, Kopár Kristóf, Kopár Márton, Kovrig Simon, özv. László Jánosné, László Lajos, Lörintzi Menyhért, Mártonfi János, dr. Mártonfi Lajos, Merza János, Mihályfy Imre, Moldován Simon, Nóvák Antal, Nóvák Gerő, Nuridsán János. Nyegrutz Dániel, Nyegrutz Jakab, Nyegrutz Kristóf, Osztian Kristóf, Pakulár Gergely, Placsintár Dávid, Sáhín Péter, Sáliak István, dr. Schnei Károly, Simay Gergely, ifj. Simay Gergely, Simay János, Szabó Imre. Szongott Kristóf, ifj. Temesváry István, id. Temesváry István, Tódorfi Lukács, Török Péter, ifj. Turcsa Lukács, Tüzes Tódor, Verzár Manó, Voith Gergely, Voith M. Gerő, Voith Miklós, Wohlmann József, dr. Zakariás József, Zachariás József, Zászlóffy Gábor. = 92 .

Pártolók

Amberger László, Bányai Gyula, id. Betegh János, Domaniezky Kálmán, Dumbráva László, Egyed Ferencz, Egyed Ferenczné, Farkas Viktor, Gyársa Titus, özv. Hermann Jánosné, Máthé György. Merza Bogdán, Pál testvérek. Perint Jakab, özv. Simay Antalné. = 15.

Az EMKE negyedik közgyűlését 1889. szeptember 3-án Szamosújváron tartották. Az alábbiakban megőrizve az eredeti írásmódot újra közlünk részleteket a beszámolóból.

Jegyzőkönyv az E. M. K. E. 1889 szeptember 3-án Szamosujvárt tartott IV. rendes közgyűléséről.

Elnök: *Horváth Gyula* alelnök.
Előadó: *Sándor József* titkár.
Jegyző: *Szterényi József* jegyző.

Jelen vannak: A részvételre jogosítottak, az egyesület alapító- és rendes tagjai közül, az ország minden vidékéről s a fiókok területéről. A magyar tudományos Akadémia képviselőjében Csiky Gergely, Concha Győző dr. A Kisfaludy-társaság képviselőjében: Csiky Gergely. Az országos színészegyesület nevében: Bényei István igazgató; a kolozsvári Nemzeti Casinó képviselőjében Barcsai Domokos; Horváth Gyula, orsz. képv. és gróf Béldi Ákos Kolozsmegye főispánja alelnökök; gróf Bethlen András Brassó- és Szeben megyék főispánja; Röck Pál Sajó-Ládról. (Borsodmegye); gróf Bethlen Bálint Gyéres-Szentkirályról (Torda-Aranvosmegye); gróf Bethlen Pál (Bethlen), gróf Komis Viktor a szolnokdobokamegyei gazd. egyesület elnöke (Szent-Benedek) Szolnok-Dobokamegyéből; Kovács Ferencz apát-plébános Marosvásárhelyről; Bárany Lukács örm. szert. róm. kath. plébános Szamos-Újvárról. Fülöp Géza szászvárosi ev. ref. Péterfi Dénes kolozsvári unit., Grátz Mór kolozsvári luth. és dr. Klein Jakab kolozsvári izr. lelkesek, az egyesületi lobogó főlavatói; H. Gál Domokos Kisküküllőmegye, Szarvadi Pál Szolnok-Dobokamegye és Szoboszlai Károly Nagy-Küküllő-megye alispánjai; (...) Orbán Balázs és Molnár Antal orsz. képviselők; Placsintár Dávid Szamosujvár és Kovács Gyula, Nagy-Enyed polgármesterei; K. Sándor József kir. közjegyző Déváról, Reményi Antal jogtanácsos Budapestről; számos előkelő tisztviselő, az egyleti tisztikar stb. stb.

A közgyűlés.

Hősköltevényi mozzanat marad a magyar közművelődési mozgalom történetében az E. M. K. E. lobogó-avató közgyűlése. Testvériség jelképes ünnepe: a Magyarország asszonyai ajándékozta nemzeti lobogó alatt.

Tavalyi jelentésünkben már előadtuk e negyedik rendes közgyűlésünknek Szamosujvár sz. kir. város részéről az alapszabályok értelmében történt meghívása előzményeit, mit ottani fiókválasztmányunk kezdeményezett s minek alapján a városi képviselő testületből kiküldött tagokkal s egyleti tagokkal is kiegészített fiókválasztmányunk. mint rendező bizottság, már hónapokkal előbb megkezdte tevékeny működését és előkészületeit.

Ezúttal, egyidejű tudósítások s a rendelkezésünk alatt álló hivatalos adatok alapján, egybeállítjuk az 1889 év szept. 3-iki emlékezetes nemzeti ünnep lehető rövid és áttekinthető leírását

Szamos-Újvár.

A közgyűlés s a vele kapcsolatos ünnep egészen megváltoztatták a város arczatját. A rendező bizottság már hetek előtt hozzáfogván fáradtságos munkájához, a mit e derék

hazafiak végeztek s a mit fáradozásaik eredményében felmutattak, az valójában méltán lephette meg az odaérkező közönséget. – Az érkező vendégekkel hetekkel előbb folytatott levélbeli érintkezés, valamint a rendező bizottság 3 tagjának – *Nóvák Gerő*, *Mártonffy Lajos* és *Páll Sándor* tanár uraknak. – napokkal előbb Kolozsvárra érkezése, kik a vonaton is együtt jöttek s kivel-kivel személyenként intézték el a közleni valókat, – oly példás és kifogástalan rendet eredményezett, hogy daczára a zajos napnak, a legkisebb zavar, vagy közbejött akadály sem fordult elő.

A szamosvölgyi vasút rendes személyvonatán délelőtt 10 órakor érkezett meg a Kolozsvárról és ebből az irányból Budapest és Brassó felől jövő vendégek és hivatalosak zöme. A vasúti pályaháztól bevezető utcán és a főtér mind a négy oldalán, valamint a mellékutcákon, cser- és lombfűzérrel átfuttatott árbozcsfák helyeztetek el, melyeken nemzeti zászlók tarkállottak.

Az utca bejáratánál „Éljen az E. M. K. E.” felirattal ellátott, czimerekkel és zászlókkal csinosan földíszített diszkapu volt felállítva. A házak kivétel nélkül fellobogózáva, s főképp a bevezető utcán és téren igen sok épület szőnyegekkel, apró zászlókkal, czimerekkel és lombkoszorúkkal volt felékesítve. Az örmény szertartású katolikus főtemplommal szemben díszes hadisátor volt felállítva. A sától ki az utvonalat a templomig, valamint a távolabb fekvő ref. templomig nemzeti zászlók szegélyezték.

Az indóház előtti tért és az odavezető utcákat már 9 óra körül nagy tömegekben lepte el a fogadó közönség, mely a város és környék ünneplő lakosságából s a más irányból már megérkezett vendégekből állott.

Testületek lobogóik alatt voltak kivonulva. Az állomástól balra volt felállítva a városi zenekar, mely midőn a vonat az óriási közönség éljenriadala között beérkezett, a Rákóczi-indulóra zendített. – Az első vágány mellett helyezkedett el – élén *Voith Miklós* elnökkel – a rendező bizottság teljes számban. (...)

Az érkezők s az E.M. K. E. nevében *Horváth Gyula* alelnök mondott rövid és gyűjtő hatású beszédet.

„Mi – monda többek között – örömmel jöttünk ide, mert tudjuk, hogy. hála istennek, midőn ide érkezünk, haza jövünk. Mióta az első kis örmény-telep ez ország határait átlépte, azóta jó és balsorsban, a mit az ég adott, hiven osztagozott velünk. Így volt ez eddig s reméljük ezután is így lesz. Törekvéseink olyanok, hogy mindazoknak, kik hazájukat szeretik és magasabb műveltségre törekszenek, támogatniuk kell. (...)

A főutca bejáratánál felállított diszkapunál a menet megállapodván, e helyen *Placsintár Dávid* polgármester a város nevében magvas és eszmegazdag beszéddel mondott üdvözlőt, a fényes fogadtatással ellentétben álló nemes szerénységgel hangsúlyozván, hogy „habár tudta a város közönsége, hogy a helybeli physikai nehézségek miatt, melyektől hazánk többi kis városai sem mentek, méltólag el nem fogadhatja az egyesületet, mégis vendégszerető falai közé hívta, mert meg volt győződve arról, hogy a szíves jóakarattal elnézéssel lesz a város szerény helyzete iránt, melynek törzslakosai, az örmények, letelepedésük óta nemcsak pártolták – anyagilag és szellemileg – a magyar közművelődést, hanem működtek is annak áldásos téréin.”

E szívélyes üdvözlőre Horváth Gyula alelnök köszönetet mondva az épen páratlan vendégszerető fogadtatásért, „nem is fényt keresni jöttünk mi ide – jegyzé meg – hanem

munkás jobbot nyújtani: dolgozni jöttünk ide; nekünk a fény nem kell, mi a munka emberei vagyunk.” Ismétlé, hogy mióta ez örmény telep itt van, azóta ugyanazon eszmék lelkesítették velünk e telep lakóit, ugyanazon imádságot mondták Magyarország boldogságáért velünk; nincs küzdelem, melyben az örménység velünk részt ne vett volna. Folyton megújuló tapsok és éljenzések közt impozáns menetben történt meg most a bevonulás a városba: elől az összes czéhek és társulatok, lobogóval, a zeneegylet zenekarával, mely hazafias indulókat játszott. A menet a piacra. a város főterére vonulván, itt a szállásoló bizottság tagjai szállásukra kalauzolták a vendégeket.

A lobogóavatás.

Félóra múlva már kezdetét vette a Magyarország, asszonyai ajándékozta lobogó ünnepélyes felavatása a főtéren felállított hadisátorban. (...)

Kovács Ferencz miséje.

A harangok összehúzása után fényes egyházi ornátusban vonult ki először is a templomból nagy segédlettel a róm. kath. püspök megbízottja, az egyesületnek megalakulása óta egyik legbuzgóbb, odaadóbb és lelkesebb választmányi tagja, *Kovács Ferencz* marosvásárhelyi apát-plébános, és a sátorban felállított oltárt felszentelve, ünnepélyes misét mondott. Mise alatt a városi zenekar és dalárda egyházi dalokat adtak elő s mikor a mise véget ért, a czelebráló apát-plébános megáldotta a lobogót. (...)

Bárány Lukács áldása.

Most a szamosujvári hölgyek nevében *Zakariás Szidi* és *Ilona* k. a.-ok vésettől ellátott gyönyörű ezüst babér koszorút helyeztek a rúdra, mire befejezésül *Bárány Lukács* örm. kath. plébános vallásos és hazafias ihlettel teljes, emelkedett szellemű áldással bocsátotta útra a lobogót, melyet a választmány részéről fölkért zászlótartó, *gróf Bethlen Bálint* vált. tag. festői díszmagyar Zrínyi viseletben, a díszmagyarba öltözött törzsközönség a papok és az óriási nép közepette, magasra emelvén a sátor előtt először meglengtetett. (...)

Horváth Gyula alelnök belépés előtt visszafordulva, e szavakkal, hogy „a közönség nagyobb része is legalább jelképileg a gyűlésen az egyesülettel lehessen”, *Bárány Lukács* plébánosnak, mint a helyi uralkodó felekezet lelkesének gondjaira bízván, átadta a lobogót, hogy a főtéren a sátor előtt kitűzve a nép közszemléje tárgyává tegye. A plébános kifejezvé, hogy szeretettel őrzendi, a míg gondjaira és hűségére van bízva, átvételig a lobogót, a zenekar élén visszavitetett azt a főtérrre, a sátor táborhelyére, hol egész nap hullámozott a közönség. A templomban pedig az alatt folyt az ünnepélyes közgyűlés. Magáról a közgyűlésről szószerint adjuk a felvett jegyzőkönyvet azzal a megjegyzéssel, hogy a jelenlevőket névszerint nem mind sorolhatjuk fel, minthogy a mozgalmas nap következtében ez nem is volt szabályosan megállapítható.

1889. szeptember 3.

Egyházi hírlevél

Fogjunk össze plébániánk jövőjéért!!!

93. éve működik a *Budapesti Örmény Katolikus Személyi Plébánia (Lelkészség)*, amelyet 3 és fél nemzedék gondozott, támogatott és tartott életben.

40. éve gazdagodtunk és tulajdonosai lettünk a sok viszontagságot megért Orlay u. 6. sz. alatti épületnek, templommal, plébániával és múzeummal.

A mi feladatunk, hogy örmény örökségünket, ezt a páratlan értékű egyházi vagyont és kulturális kincset az utánunk következő nemzedéknek rendezetten adjuk át. Vissza kell szoknunk az örmény katolikus templom és a közösségi élet rendszeres látogatásához, a fiatalabbak mozgósításához és vállalnunk kell, hogy havi 1000 Ft-tal járulunk hozzá a plébánia folyamatos működéséhez és állapot fenntartásához. De mindenki annyit adjon, amennyit tud! E nélkül a működés megáll.

Nyissuk ki és hangoljuk át gondolkodásunkat és szívünket, hogy ez a felelős tennivaló bekerüljön a folyamatos feladataink sorába.

OTP bank számlaszámunk: 11707024-20005210.

Számítunk mindenki rendszeres hozzájárulására!

Budapest, 2015. október

Fülöp Ákos plébániai kormányzó és *Zakariás Antal Dirán*, *Heim Pál*, *Kövér István*,
a gondnokság tagjai

...

2015. november 22-én, vasárnap 11 órakor örmény nyelvű szentmise lesz a Budapest, XI. Orlay u. 6. szám alatti örmény katolikus templomunkban. *Ákos atya*

Világjáró házaspár Üzbegisztán-Szamarkandban

Zárug Kati, Zárug Zita

Világjáró házaspár a Fővárosi Örmény Klubban

A 2015. október 15-ei Fővárosi Örmény Klubnap főrendezője a Zuglói Örmény Önkormányzat volt. Zárugné Tancsin Katalin elnök bevezetőjében egy fiatal házaspárt – Zárug Zita és Harsányi Árpád – mutatott be előadóként, akiket a hallgatóság már jegyespárként ismert. 4 évvel ezelőtt összeházasodtak és rá egy hétre elindultak világméretű nászútra. Az eltelt idő alatt nem akármilyen teljesítményt vittek végbe: fekvő kerékpárral 46 országon át, 40.000 km-t kerékpároztak.

A négy évből kettőt Ázsiában, egyet Ausztrália - Új Zélandon és Észak-Amerikában, majd az utolsó évet Közép- és Dél-Amerikában töltöttek. Rendszeresen készítették a költségvetési táblázatot, amelyből kiderül, hogy naponta, fejenként 3550,-Ft-ot költöttek, amiben vízumok, belépők, étkezés, szállás, útiköltségek, repülőjegyek...stb. szerepelnek. Kerékpáronként 4-4 vízálló táskában vitték magukkal a gondosan összeválogatott legszükségesebb holmikat, az alvás, a mosakodás, az étkezés kellékeit, ruházatot, gyógyszerket és nem utolsósorban a műszaki kellékeket, laptop, GPS, telefon, pótalkatrészek, stb. Mikor az az összeg, amivel elindultak fogyni kezdett, újság cikkeket írtak, kiadtak három falinaptárt és végül Új-Zélandon sikerült munkát vállalniuk egy szőlészetben 2 hónapra.

Vetített képekkel és videó felvételeikkel különféle témákat feldolgozva többször körbejárva világunkat mutatták be élményeiket. A témák között szerepelt élővilágunk, különleges ételek, a földünk nevezetes helyei, emberek, akikkel az útközön találkozottak, akik motiválhatnák a jövő generációit, és külön felhívták figyelmünket a fenntarthatóságra.

Most teljes erővel dolgoznak egy negyedik, a naptár-sorozat befejező részét képező 2016-os falinaptáron, amelyben saját szép képeiken keresztül kalauzolják el a naptárhasználókat Közép-, és Dél-Amerika színes és gyönyörű tájain.

Hazaérkezésüket követően egy hétes erdélyi beszámoló körútjukon jártak Gyergyószentmiklóson, Csíkszeredában, Székelyudvarhelyen és Nagyváradon. Külön szeretnének köszönetet mondani a Csíkkörzeti Szentháromság Alapítvány elnökének és tagjainak, valamint a Szekeres-családnak, hogy szeretettel és sok figyelmességgel szervezték meg a csíkszeredai előadásukat.

Urmánczy Nándorra emlékeztek Maroshévízen

Dr. Urmánczy Nándor volt országgyűlési képviselő halálának a 75. évfordulója alkalmából október 31-én egy nagyszabású megemlékezésre került sor a maroshévízi Kemény János Gimnázium dísztermében. Az eseményt a Nemzetstratégiai Kutatóintézet, a Veritas Történetkutató Intézet és a dr. Urmánczy Nándor Egyesület szervezte.

Dr. Gortvay István, Urmánczy unoka

Az megemlékezést Szász Jenő fővédnök, a Nemzetstratégiai Kutatóintézet elnöke köszöntő beszéde nyitotta meg. Ezt követően Dr. Gortvay István, Urmánczy Nándor unokája ünnepi beszéde hangzott el, majd Lukács Bencze Ákos konzul a Csíkszeredai Konzulátus részéről köszöntötte az egybegyűlteket. Ezek után megkezdődött a várva várt konferencia. Előadást tartottak: Fráter Olivér (történész, Nemzetstratégiai Kutatóintézet): Urmánczy Nándor szellemi öröksége, Illésfalvi Péter (hadtörténész, Honvédelmi Minisztérium Társadalmi Kapcsolatok és Hábórusi Kezleti Főosztály): A Magyar Királyi Honvédség bevonulása Erdélybe, 1940, Kovács Ferenc (kutató, Hódmezővásárhely): Országzászló emlékművek az 1940-1944 közötti vizsziatért területen, Gottfried Barna

(történész-levéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára): Pillanatfelvételek székelyföldi településekről (1939), Orosz László (tudományos főmunkatárs, Veritas Történetkutató Intézet): Útkeresés és érdekvérvényesítés az erdélyi szászok nemzetstratégiai gondolkodásában (1867-1940).

Az ebédszünetet követően előadásokat tartottak: Czirják Károly (helytörténész, dr. Urmánczy Nándor Egyesület): Az Urmánczy család helytörténeti jelentősége Maroshévízen, Nagy Szabolcs (történész-levéltáros, Magyar Nemzeti Levéltár, Veszprém Megyei Levéltára): Vasszékelyek az összeomlás idején – A székelyudvarhelyi cs. és kir. 82. székely gyalogezred sorsa a háború végét követően, Fülöp G. András (történész, KRE doktorandusz, NSKI): Kisebbségben és többségben, meghatározó szellemi áramlatok

Puskás Attila

Erdélyben (1920-1940), Nagy József (történész, ELTE doktorandusz): *Székely határőr kiképző tábor Maroshévízen, 1943/1944, dr. Joó András* (tudományos főmunkatárs, Veritas Történetkutató Intézet): *A magyar kiugrási törekvések és Erdély sorsának várható alakulása, 1942-1944., Puskás Attila* (történész): *Örmények a 17. és 19. századokban.*

A konferenciát követően hozzászólások következtek, többen érdekes kérdéseket

tettek fel az előadóknak. A konferencia befejezése után az előadók és vendégek meglátogatták az Urmánczy kastélyt, a megemlékezés koszorúját elhelyezték az Urmánczy Nándor szobornál és a családi sírboltnál. Ezt követően a Zsákhegyi Katonai Temetőben gyertyagyújtásra került sor, végezetül a helyi Urmánczy termálfürdőt látogatták meg.

Dr. Urmánczy Nándor Egyesület

Czirják Károly (helytörténész, dr. Urmánczy Nándor Egyesület elnöke)

Az Urmánczy család helytörténeti jelentősége Maroshévízen

Az Urmánczy család 1836-ban telepedett le Maroshévízre. Ők vegyeskereskedéssel foglalkoztak és Gyergyószentmiklósról érkeztek az akkori Gyergyó-Topliczára, mivel anno kevés kereskedő volt az akkor 2342 lakosú településen (ebből 181 volt a magyar). Kereskedői foglalkozásuk nagy keresletnek örvendett.

A család a településen erdőket vásároltak és nekiláttak a fakitermelésnek is. 1890-re már Maroshévíz a Felső Maros völgyének a legfontosabb tutajkikötője lett. A négy kikötő közül kettő az Urmánczyaké volt.

A család az évek során számos épületet épített vagy vásárolt meg. Ezek közül a legfontosabb a település szívében

1872-ben felépített családi palota volt. A palotát többször bővítették, így 1928-ra 100 szobája volt. Más palotákhoz képest itt az alagsorban üzletek kaptak helyet, de itt volt a település egyetlen színházterme is, a szép boltíves nagyteremben 300 személy fér el. A palotában volt a település első könyvtára, melyet Urmánczy János alapított 1875-ben 1770 könyvvel. E palotát 1982-ben megsemmisítették. 1903-1906 között Urmánczy Jeromos a palota park szélén egy kastélyt épített, mely ma is megtekinthető. A család sokat segítette az egyházat is.

A településen 1780-ban épült egy római katolikus fa templomocskára, mely a XIX. század közepére kicsinek bizonyult a hívők számára, ezért 1865-ben *id. Urmánczy János* kezdeményezésére, egy új kő templomot építenek. E templom anyagi költségeinek nagyrészt a család állta, ezért is olvashatjuk az egyház irattárában, hogy a templom alapítói. A templom 1873-ba lett felszentelve. A család mindvégig a templom anyagi támogatója maradt. Az 1800-as évek derekától Maroshévízre egyre több református vallású lakos is beköltözött, ezért Urmánczy Janka és férje, a szászrégeni *Éltető Albert* 1895-re egy templomot építtetett a település főterére, miután a református felekezetűeknek csupán egy imaházuk volt.

A család a sportról sem feledkezett meg, hisz ők készítették az első tenispályát, és 1910-ben ők létesítették az első labdarúgó pályát is.

A kultúrában is kivették részüket, 1895-ben Urmánczy Nándor megalapítja az első alkalmi helyi újságot *Topliczai Híradó* néven, majd az újság 1911-től *Maroshévízi Hírlap* néven jelenik meg.

1901-ben Urmánczy János megalapítja a *Székely Társaságot*, mely társaság irányítja a településen az összes kulturális tevékenységet és szintén e néven Urmánczy Ilona újból megalakítja a helyi színtársulatot.

1896-ban Urmánczy Nándor saját telkén, saját költségén egy iskolát létesít, sajnos ez az iskola ma nem az ő nevét viseli.

A család 1862-ben egy 16 szobás házat vásárolt a település központjában a százhégyi Lázár családtól, melyet 1914-től kórházzá alakították át. Az itt dolgozók bérének egy részét is a család biztosította. E kórház 1944-ben szűnt meg, de az épület még ma is megtalálható.

Az alábbi beszámolóból láthatjuk, hogy az Urmánczy család milyen nagy mértékben járult hozzá a település fejlesztéséhez és milyen sok területen segítette a település fejlődését.

Olvasói levél

Kedves Sarolta Néni!
1984-ben születtem a Szilágyságban, a hetedik esztendeje, hogy Szamosújváron élek, és szolgálok, mint az itteni magyar baptista gyülekezet lelkipásztor. Az örmények kultúrája, sorsa lebilincselő

módon hat rám - mióta Szamosújváron élek, behatóan foglalkozom a témával, és nagyon jól esik a lelkeimnek.

Többek között gyermekirodalommal foglalkozom, a tavaly jelent meg Babiloni történet címmel a bibliai történet alapján

írt verses kötetem a kolozsvári Koinónia Kiadónál, az idén pedig egy újabb gyermekverses könyvem a székelyudvarhelyi Erdélyi Gondolatnál. Tudtommal a magyar gyermekirodalomban még nem foglalkoztak idáig az örmény témával, ezért arra gondoltam, hasznos lenne a genocídium évfordulójára egy főként gyermekeknek szóló kötetet összehozni, hadd terjedjen az „örmény vírus!” A kéziratot néhány jeles erdélyi költő átnézte, és pozitívan véleményezte, ugyanakkor gyermeklapjaink, a kolozsvári *Napsugár* és *Szivárvány* is folyamatosan közöl belőlük.

Az Erdélyi Magyar Baptista Történelmi Bizottság elnökeként és több egyházi és irodalmi lap, folyóirat munkatársaként írásokat jelentettem meg a genocídium kapcsán. Jelenleg egy meseregényen dolgozom, amely Szamosújvár örmény múltját mutatja be.

Meglepő módon az anyai ágon való kutakodás során bukkantam olyan adatokra, mik arra engednek következtetni, hogy őseim között örmények is lehettek. Nagymamám nagytatáját *Kerekes Bálintnak* hívták (1862-1941), ő Biharfélegyházáról 1911-ben költözött a szilágysági Ippra (Szilágysomlyó mellé). Baptista lelkipásztorrá avatták 1904-ben. Mivel a kommunizmus idején mindenféle egyházi és sok magánarchívumot elkobozták (legtöbbjük mind a mai napig hozzáférhetetlen), nem tudtam az ő személyénél távolabbra jutni. Tudni kell azt is, hogy az erdélyi magyar baptisták között ma is élnek örmény származásukat számon tartó emberek (Mártonfi, Nyilas, Novák, Dóczi stb. családok), valamint azt, hogy a romániai baptizmus terjedése nagymértékben tulajdonítható Oroszországból érkező örmény lelkészek (pl. *P. Bagdasarian* – az ő képe a bukaresti teológiai egyháztörténet-jegyzetben

is megtalálható) munkásságának. A közel 2 millió tagot és hozzátartozót összefogó Európai Baptista Föderáció elnöke e hónap végétől az örményországi *Asatur Nahapetyan* lesz. E rövid kitérőt csak azért tettem, hogy érzékeltessem az örmény befolyást a baptista egyházban. Nagymamám még gyermek volt, amikor nagyapja, *Kerekes Bálint* meghalt, így nem sokra emlékszik vele kapcsolatban, de arra igen, hogy sasorrú, sötét bőrű, vastag szemöldökű, kopasz ember volt – az abszolút armenid megjelenést, amit gyermekei is örökölték, a fennmaradt fényképek is igazolják. Emellett miből gondolom, hogy örmény leszármazott volt?

1. Jelentős vagyonnal rendelkezett (ez nem hozható összefüggésbe az egyházban betöltött szerepével, ugyanis ő ajándékozott nagy területeket az egyháznak Biharfélegyházán és Ippon is). Ippra költözve egy fél utcát megvásárolt, és egymás mellé épített házakat gyermekeinek. Az első telket odaadta imaházépítés céljára. Hatalmas erdőrészt és szőlősöket is vásárolt (ezek nagy részét a gyülekezet rászoruló tagjai dolgozták meg saját célra), és olyan mezőgazdasági gépekkel rendelkezett, amelyeket korábban nem láttak Ippon (vetőgép, vas eke, különféle boronák – erre még ma is emlékeznek néhányan). A mezei munkákat természetesen nem ő végezte, hanem kiadta napszámósoknak. Honnan volt ez a jómód, és a lehetőség mások megsegítésére is?

2. 1886-ban nemesi vérből való lányt vett feleségül, *Ercsey Zsuzsannát* (*Arany János* felesége is ebből az Ercsey családból való volt).

3. Sötét bőrszíne és vastag szemöldöke miatt némelyek attól féltek, hogy képessége van a szemmel verésre, az igézésre (ezt egy idős néni árulta el nemrég).

4. Amint kopaszodni kezdett, haját hátról előre fésülte – ez nem volt szokás sem a bihari, sem a szilágysági magyaroknál, azonban az interneten is sok olyan képre lehet bukkanni ebből a korból, amin ilyen hajviselettel rendelkező örmény-magyarok láthatók.

5. A család Ippon szoros kapcsolatban állt az örmény Begidsán családdal – ők később fölvtették a Bánkúti nevet.

6. Még Biharfélegyházán bölcsőt faragott születendő gyermekének (engem is ringattak abban a bölcsőben, rossz állapotban ma is megvan nagyszüleim padlásán), amelynek fejdíszeként az örmény örökkévalóság-szimbólumot jelenítette meg – ebben a formában a bihari népművészetben ez a szimbólum nem volt használatos.

Ezekből arra következtek, hogy *Kerekes Bálint* úkapám legalább egyik oldalról örmény származású volt – ezt rokonaim, az ő leszármazottai is hasonlóképpen gondolják. Lakóházának lebontásakor (az utódok

új házat építettek helyére) felelőtlen emberek három ökörszekérnyi iratot semmisítettek meg. Ennyire jutottam a kutatásban.

Az apai, Kiss ágon nem volt lehetőségem nyomozni, de nagyon szeretném folytatni, amit elkezdtem.

Az Önnek elküldött versekkel kapcsolatban csak annyit jegyzek meg (amint azt észre is vehette), hogy legtöbbjük az Örmény Apostoli Egyház szellemiségéből táplálkozik.

Rendkívül örülök, hogy egy rövid időre bár, de személyesen is találkozhattunk a Világosító Szent Gergely búcsún (Gergő fiúnk – 3 éves – neve is az örmények apostolára utal), és remélem, hogy lesz még rá alkalom. Szeretettel küldöm a szamosújvári plébánia előtt készült képeket.

További sok erőt kívánok Sarolta néni számára, és Isten áldásait minden munkájára, lépésére!

Szeretettel és mély tisztelettel:

Kiss Lehel

dr: *Issekutz Sarolta* és *Kiss Lehel*

Czakó Gábor

Szavárd magyarok a Világháborúban

Kothay Nándor szobrászművész (1921-2000) a Temes megyei Ótelken gyermekkedett, szerb, román, német környezetben. Pajtásai nyelve ráragadt. A Főiskolán 1948 után Pátzay Pál tanítványa volt, ám lélekben inkább Medgyessy Ferenchez húzott.

A művészetletré készülődve 44-ben behívták katonának, majd négy évet raboskodott a Gulágon. Az utolsó időben a dél-kaukázusi Sztjapanakertben, a mai Hegyi Karabah fővárosában. A város azeri neve Hankendi. Hamar megtanult oroszul s egy kicsit a helyi nyelveken is: örményül, azeriül. Mint tolmácsként is használható embert beosztották abba a csoportba, amelyik kijárt olykor a lágerből a városba különféle beszerzéseket intézni.

Rövid életrajzának közéteveje, barátja és pályatársa, Mihály Árpád szobrászművész írja *Agyagból asszonyt... Kőből katonát, fémről figurát* c. füzetében. (21-22. old.): „Egy raktár előtt árura várakozva környékbeli népviseletbe öltözött hegylakókkal kezdtek beszélgetésbe. (...) Mondták, hogy ők magyarok, azok meg azt állították, hogy ők a magyarok – méghozzá szavárd magyarok, itt laknak a közelben. Mutatták is, hogy ott vannak a falvaik a hegyekben. Miután kiderült, hogy egyről beszélnek – hogy mindkét csoport magyar, ezt értették, de azt, hogy „szavárd”, azt végképp nem. A hihetetlen történeten nagyot nevettek, köztük Nándor is, mivel egy átlagos műveltségű magyar a „szavárdokról” mit sem tudott. Később egy füleki zászlós fogolytársuk világosította föl őket, kik is

a „szavárdok”. A fölvilágosítás tartalma nem maradt ránk.

„*Angyal szállt el köztük, a szárnya suhogását is hallhatták volna, de nem volt rá fülkük, nagy pillanat volt, de nem ismerték föl.*” Nándi ezt a megélt történetet élete egyik legszebb emlékének tartotta. Később szegyenkezett is tudatlansága miatt.”

Ma nemhogy átlagos műveltségű magyarok nem tudnak a szavárd magyarokról, de a magyar szakot végzett tanárok, sőt, professzoraik zöme sem, hogy a zászlósokról ne is beszéljünk. A minap olvastam az egyik leghíresebb magyar nyelvésztől, hogy *Szavárd* helyneveink nem eredhettek a *szavárd* szóból. Ugyan miért nem? Az *o* és az *a* között ne volna átjárás? Az *arc* nem egy az *orca* szóval? A *borozda* a *barázdával*? A *Halotti Beszéd*ben olvasható *odutta* az *adottával*?

Könnyen lehet, hogy a magyar őstörténet sokat nyerne, ha a füleki zászlós, tehát bizonyára érettségizett ember, fölvilágosítása is ránk maradt volna.

Sajnos, a rövidke szövegből nem derült ki, hogy milyen nyelven társalogtak: oroszul, azeriül, örményül?

Netán szabirul-magyarok?

Annyit valószínűsít Mihály Árpád pár mondata, hogy a *'magyar'* szót egyformán ejthették, és „ezt értették” – mindkét csoport tagjai. Ez sem semmi ahhoz képest, hogy jó ezer esztendeje nincs kapcsolat közöttünk. Már ha egyáltalán azoknak a szavárd magyaroknak az ivadékai, akik Levédiában elváltak Árpád népétől, és – *Bíborbanszületett Konstantin* szerint – „a *„Kaukázuson túlra, Perzsia határvidékére*

költöztek.” Mert az adatok szerint azon a vidéken korábban is éltek szavárd magyarok.¹ A szavárdok magyarsága melletti apró jelecske, hogy ők is nevettek a döbbenetes találkozáson.

A *szavárd magyar* szókapcsolat visszahangzik bő évezrednyi messzeségbe Bíborbanszületett Konstantin császár idejébe, aki szerint a magyarok régi neve „szárvartü ászfalü volt, onnan is távolabbi időbe, a magyar-ugor együttélés korába, amikor eleinket a hantik és manysik *szabirnak* nevezték mondáikban, hősénekeikben.

Csudálatos lenne megtudni, hogy a saját anyanyelvükön folyt beszélgetés miként csengett a másik társaság fülében? Értettek-e abból valamit? Ha ma elutazna

¹ Lásd e kötet Juliánusz rejtett üzenetei c. írásában Muagerisz „hun” királyról szóló részt.

néhány lelkes és hozzáértő honfitársunk a Sztjapanakert melletti szavárd magyarokhoz nyelvet, meséket, emlékeket, népdalokat és mindenféle hagyományt gyűjteni, vajon mire jutna?

Az kétségtelen, hogy a kutatásnak a kultúra egészére ki kellene terjednie, sőt, antropológiai és genetikai mintákat is kéne venni.

Nem lenne könnyű utazás, mert hivatalos magyarságtudományunk a nem-finn-ugor kapcsolataink iránt nem igen érdeklődik, ráadásul Hegyi Karabah zömmel örmény lakosságú, ám a nemzetközi jog szerint Azerbajdzsán része, ám 1991-ben kinyilvánította függetlenségét, majd 1996 óta de facto független állam, ám nem kapott nemzetközi elismerést.

Megjelent: Czakó Gábor: Juliánusz barát ajándéka, Bp. 2014, CzSimon Könyvek

Október 18.-án Krikor atya celebrálta az örmény katolikus szentmisét az Orlay utcai templomban. Közreműködött a ministránsok kara és a kórus

Könyv

Pál Emese: Örmény katolikus templomi berendezések Erdélyben

A *Pál Emese* 280 oldalas könyvét fellapozó, az erdélyi örmény egyházi művészet iránt érdeklődő olvasó bőséges képanyaggal ellátott, tudományos igényességgel és körültekintéssel megírt kötetet vehet kezébe. Mindegyik szempont indokolt és kézenfekvő, hiszen egyrészt művészetről, templomberendezésről beszélni, művészettörténeti és liturgikus szempontokat magyarázni anélkül, hogy ne láthatnánk a szóban forgó műveket a könyvben szereplő fekete-fehér és színes reprodukciók által, szegényes, szinte értelmetlen vállalkozás lenne. A tudományos jelleget pedig a téma iránti körültekintő és alapos érdeklődés mellett az is magyarázza, hogy a könyv egy szerteágazó kutatómunka eredménye, a szerző 2013-ban, a BBTE Történelem-Filozófia Karán megvédett doktori disszertációjának mostantól a széles közönség számára is hozzáférhető kiadása.

A bevezetőben „a 17. század második felében Erdélyben új hazára lelt örmény közösség” gyökereiig vezet el bennünket a szerző, érinti az egész örménység történetét, és nagyvonalakban vázolja azokat a politikai és vallási faktorokat, amelyek e nép viharos történetét alakították. Néhány általános érvényű, az örmény liturgikus művészet jellemzőit megrajzoló megállapítást követően a téma részletező és illusztrált kifejtését találjuk: Szamosújvár, Erzsébetváros, Gyergyószentmiklós és Szépvíz örmény katolikus egykori és jelenlegi templomainak bemutatását. Kiderül az is, hogy a legtöbb szerző által

a legrégebbinek tartott szamosújvári Salamon-templom időbeni elsőse csak a ma is álló templomok tekintetében állítható. Történetileg ugyanis Erdély első örmény temploma egykor a mai nagytemplom (székesegyház) helyén állt, egy szerényebb kialakítású fatemplom volt, amelyet az örmények az 1710-es évek elején építettek, részletes leírása egy 1731-es vizitációs jegyzőkönyvben maradt ránk. Az 1723-25 között épült Salamon-templom részletes bemutatása után a szamosújvári nagytemplom következik, külön érdekesség itt a híres, ma is sokak által látogatott ún. „Rubens-kép” körüli legendák kritikai megközelítése.

Az erdélyi örmények másik központja Erzsébetváros. Első kőtemplomát, amely a Salamon-templommal egykorú, a 20. század elején lebontották, ma is látható a nagytemplom, melynek építésébe 1766-ban, nagy tervekkel láttak hozzá, ezt később egyszerűsítették, 1791-re fejezték be, s még akkor *Batthyányi Ignác* erdélyi püspök fel is szentelte Szent Erzsébet tiszteletére. A templom szobrainak, oltárképeinek, orgonájának részletes bemutatását a mechtarista rend és erzsébetvárosi templomuk leírása követi.

A napjainkban legnagyobb népességű örmény közösségnek otthont adó Gyergyószentmiklós örmény katolikus temploma a legkorábbi egységes berendezést őrzi ma is, építéséhez 1730-ban láttak hozzá, három év alatt elkészült, de hivatalos felszentelésére csak 1722-ben került sor.

A kötet utolsó egysége a szépvízi templomot és berendezéseit mutatja be, amelyet egy korábbi kápolna helyén 1762-ben kezdtek építeni. A levéltári források, könyvészet, jegyzetek és névmutató után színes képmeléklet zárja Pál Emese szép kivitelű kötetét.

A szerzővel együtt valljuk: „Az erdélyi örmény egyházművészet alakulásának története (...) fölfogható a beilleszkedés történeteként is, amelyben az erdélyi örmények hol föladták, hol megőrizték különállásukat. Ugyanakkor úgy gondoljuk, akár „örmény”, akár „római katolikus” jelzővel illetjük a bemutatott alkotásokat, vitathatatlanul Erdély kiemelkedő

jelentőségű emlékei közé tartoznak, közülük több nemcsak egyházművészeti vagy kultúrtörténeti kontextusban értelmezhető, hanem színvonalas, önálló alkotásokként figyelmet érdemelnek.” (221. oldal) Mint ahogy figyelmet érdemel Erdély arculatának kialakulásához a maga idejében jelentősen hozzájáruló, mára egyre csak fogyatkozó, de identitását ébresztgető, egyházi hagyományait ápolni és megtartani kívánó maroknyi örmény közösség is.

(Polis Könyvkiadó - Erdélyi Múzeum Egyesület, Kolozsvár 2015)

Szőcs Csaba

(*Keresztény szó*, 2015 július)

Lelkipásztor-áthelyezések Gyergyó térségében

Kinevezések és felmentések, segédlelkési változások és új plébánosok is lesznek a térségben az augusztus elsejétől érvényes érseki döntés értelmében. A nyilvánosságra hozott dokumentum szerint a ditrói születésű Simon Imre újmisési pap első kinevezése a segesvári plébániára szól segédlelkésként.

Újmisési pap érkezik Gyergyószékre is, a csomafalvi plébánián lesz segédlelkész *Lőrincz Barnabás*. Ő váltja *Gál Hunort*, akinek áthelyezéséről így szól *Jakubinyi György* érsek: „a gyergyócsomafalvi segédlelkésként felmentetem tisztségéből, s a gyergyószentmiklói örmény plébánia lelkészévé neveztem ki; ezzel egy időben a gyergyószentmiklói latin rítusú Szent Miklós-plébánia segédlelkési tisztségét is betölti”.

Az örmény plébánia éléről tehát távozik *Trucza Sándor* plébános, aki egy esztendőre vállalta az érseki felkérés teljesítését. Betegségére való tekintettel helyezi nyugállományba őt az érsek.

A segédlelkészek helycseréje többszörösen is érinti Gyergyót. *Ráduly István-Zsolt*, a gyergyószentmiklói Szent Miklós-plébánia segédlelkésze a brassói Szent Kereszt-plébániára kapott kinevezést segédlelkésként. Távozik ugyanezen plébánia kötelékeiből *Boldizsár Ferenc* segédlelkész is. Amint „búcsúlevelében” olvashatjuk, ő erdőszentgyörgyi plébános lesz a továbbiakban. Szentmiklósra érkezik viszont segédlelkésként *Simó Ferenc*, aki most távozott a jezsuiták kötelékéből.

Segítőtársat kap augusztustól a Szent István-plébánia plébánosa, *Keresztes Zoltán*. Az erről szóló érseki döntés szerint: „*Sajgó Balázs* nyáradszeredai plébános

urat folyó év augusztus 1-től felmentettem plébánosi megbízatása alól. Megmarad a Főegyházmegyei Caritas lelki vezetőjének, de másodállásban kiegészítő lelkészi feladatot tölt be a gyergyószentmiklósi Szent István-plébánián.” Elődje, a hónapok óta betegeskedő *Ferenczi István* az egyházi előljáró engedélyével betegnyugdíjba vonulhat.

Új segédlelkész érkezik Gyergyóremetere *Szabó-Siklódi László-Levente* személyében. Ő brassói szolgálati helyéről kerül a gyergyói nagyközségbe. *Kovács Péter-Pál* segédlelkész helyét veszi át, aki Nyárádtőre kapott plébánosi kinevezést.

Az Erdélyi Mária Rádió nagyváradi központjának műsorigazgatói tisztességét pályázza meg *Karácson Tibor* gyergyóhodosi plébános, így helyét átveszi *Pál Vilmos* plébános, aki most tért vissza a Bozen-brixeni egyházmegyéből.

Székelyhon 2015. július 18.

...

Visszatekintő röviden

2015 szeptember 27-én Fogolykiváltó Boldogasszony búcsús misét celebrált Ákos atya az örmény katolikus templomban, a Bp. XI. kerület Orlay utcai 6. szám alatt.

2015 október 11-én az örmény katolikus szentmise után az Aradi Vértanúkra emlékezve dr. Issekutz Sarolta megkoszorúzta a Hősök Emléktábláját a Bp. Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzat, az Erdélyi Örmény Gyökerek és a Fővárosi Örmény Önkormányzat nevében. (XI. Orlay u. 6.)

Kiss Lehel

KARÁCSONY (örmény népdal alapján)

Gáspár, Menyhért és Boldizsár,
Hirdessétek széjjel,
Hirdessétek széjjel:
E világnak Üdvözítő
Született az éjjel,
Született az éjjel!

Édesanyám, siess már! Kész-e a piláf?
Jó apámék jönnek a templom felől!
Zsibongnak a népek, fényes a világ,
Erre tart mindenki, apám legelől!

Gáspár, Menyhért és Boldizsár,
Hirdessétek széjjel,
Hirdessétek széjjel:
E világnak Üdvözítő
Született az éjjel,
Született az éjjel!

Édesanyám, terítsünk gyorsan szőnyeget!
Dobbannak a lábak kinn a küszöbön!
Jó apámék jöttek, biztos éhesek!
Nyikorog az ajtó, zubog az öröm!

Gáspár, Menyhért és Boldizsár,
Hirdessétek széjjel,
Hirdessétek széjjel:
E világnak Üdvözítő
Született az éjjel,
Született az éjjel!

ÖRMÉNY GENOCÍDIUM 100 ÖRMÉNY GENOCÍDIUM 100 ÖRMÉNY GENOCÍDIUM 100

Czézár Nikolett

Az örmény népiértés 100. évfordulójára emlékezik Magyarország

Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban címmel nyílt időszakos kiállítás március 20-án az Országos Széchényi Könyvtár főpületében. A kiállítás kurátorainak és tudományos munkatársainak fő célja emléket állítani a hazánkban kevésbé tárgyalt történelmi eseménynek, a 100 éve történt örmény népiértésnek. A kiállítás bemutatja az örmény nép életét az Oszmán Birodalomban, az örmény kereszténységet, a népiértés előzményeit és magát a népiértést. Tárgyalja az első Örmény Köztársaság létrejöttét, az örmény menekültügyet, a diaszpóra létrejöttét és betekintést nyújt a budapesti örménység életébe is. Ezért a kiállítást megtekintő közönség nemcsak a tragikus eseményekről tájékozódhat, hanem megismerkedhet egy színes kultúrával, és örmény honfitársaink sikeres hazai működésével.

Az örménység bizonyult az Oszmán Birodalom keresztény csoportjai közül a legélelmesebbnek, így a 19. századi modernizációs folyamatokból adódó lehetőségeket ők használták ki a lehető legjobban. Természetesen a muszlim és nem muszlim vallású lakosok nem egyenlő politikai, társadalmi jogokkal rendelkeztek. Ennek ellenére az örmény kereskedők sikeres üzleteket bonyolítottak le, és hatalmas kereskedelmi hálózattal rendelkeztek. Az örmény misszionáriusok iskolákat alapítottak, ahol örmény anyanyelvük mellett a török nyelvet is tökéletesen

elsajátították, így az államapparátus azon szegmenseiben, ahol idegennyelv ismeretre volt szükség örményeket alkalmaztak. Az örménység meghatározó szereplője volt a bank- és pénzügyrendszernek, a kézművesiparnak is, továbbá a színművészetben és fényképészetben is jelentős szerephez jutottak a 19. század végén. Az egyenlőségi és alkotmányos jogok megjelenését hirdető tanzimat-reformok illúziója, azt a reményt keltette az örménységben, hogy sikerül a Birodalmon belül érvényesíteni akarataikat és társadalmi, politikai helyzetük számukra kedvezően fog alakulni. Ezért támogatták az 1908-as ifjútörök forradalmat is, akik számára a lelkes örmények problémát jelentettek a későbbiek során, - mivel azok hirdették a szabadság, egyenlőség jelszavát – a törökök célja pedig a szunnita-török hegemónia létrehozása volt. Ez is hozzájárult az 1915-ös erőszakcselekményekhez.

Az 1915-ös népiértést megelőzően, először 1894-96-ban történt hamidi mérszárlások során követtek el erőszakot az örmény nép ellen az Oszmán Birodalomban. Ennek az 1894-ben kitört örmény szászoni lázadás adott ürügyet. Előzménye, hogy a szultán kiadta helyi muszlim adószedőknek a pénz beszédését az örményektől, akiket volt, hogy évi négyszer is megadóztattak. Az így éhezés szélére került örmények fellázadtak, akiket a hamidijék (kurdokból álló katonai

alakulatok) vertek le. Az ügy súlyosbított, különböző progromokat vezettek be az örmények ellen, akiket megkínóztak, kifosztottak. Körülbelül 300 000 örményt gyilkoltak meg kegyetlen módon 1896-ig.

A korábban említett ifjútörököket támogató örmények komoly zavart okoztak Abdülhamidnak, aki 1909. április 13-án ellenforradalmat indított, és megkezdte az örmények lemészárlását Adanában. Ismét mondván csinált ürüggyel indultak az örmények ellen: néhány nappal korábban egy örmény férfi önvédelemből megsebesítette felesége három muszlim támadóját, ezek közül ketten meghaltak. Ezután a helyi muszlimok fehér turbánt viselve összegyűltek, és kötelezték az örményeket boltjaik, műhelyeik nyitvatartására, hogy ne tudjanak elmenekülni. Ekkor megtámadták az örmény negyedét, ahol fosztogattak, gyújtogattak, legyilkolták és megkínózták a menekülőket. Adana örmény negyede több napig lángokban állt, örmény iskolákat, templomokat is felgyújtottak. Az ezt követő mészárláshullám Kilikiától Aleppó vilajetig terjedt. A halálos áldozatok számát körülbelül 40 000-nek tartják.

Az Oszmán Birodalom ifjútörök kormánya 1915 február-márciusában elrendelte több százezer örmény deportálását és lemészárlását. Az első áldozatok katonák voltak, akikkel megásatták saját sírjukat, majd belelőtték őket. 1915 április 25-re virradóra, Konstantinápolyban több száz örmény értelmiségit és befolyásos üzletembert gyűjtöttek össze és börtönöztek be. Így a fizikai önvédelem likvidálása után, - elsőként a katonaságot távolították el - az örménység elvesztette az értelmiségi rétegét is, akik képesek lettek volna megszervezni a közösség védelmét. A megmaradt

örménységet a szíriai sivatagba deportálták, ahol életüket veszítették.

Április 24-e azt a folyamatot testesíti meg, ami elvezetett körülbelül másfél millió örmény halálához, amelyet a világ örmény népiértésként ismer. Az 1915-ben örmények ellen elkövetett embertelen kegyetlenségeknek és mészárlásoknak etnikai alapjuk volt. Az Oszmán Birodalom célja az örmény nép teljes kiirtása és megsemmisítése volt, hogy az ifjútörökök álma a pántörök birodalom létrejöhesse.

A kiállításon megjelenő archív felvételek segítik szemléltetni a kegyetlenségek súlyosságát. A képek többségét az I. világháború során a fronton tevékenykedő külföldi, német, orosz, francia, amerikai, például orvosok, misszionáriusok felvételeinek köszönhetően tudjuk illusztrálni. Kiemelendő *Armin T. Wegner*, *Victor Pitchman*, *Maria Jacobsen* archív fotóinak gyűjteménye. A képanyag Oszmán Birodalomhoz kapcsolódó része a berlini Houshamadyan projekt fényképgyűjteményéből származik.

A kiállított tárgyak nagyrészt az Orlay utcai Budapesti Örmény Katolikus Lelkésztség biztosította. A menekültektől származó edények, tányérok, továbbá egyházi kellékek, könyvek, képek, szönyegek az Örmény Katolikus Lelkésztség muzeális gyűjteményéből került a kiállítótérbe. Ezenkívül az Örmény Nemzeti Könyvtárból származó nyomtatványok, dokumentumok teszik kézzelfoghatóbbá a kiállításon tárgyalt eseményeket.

A kiállítás kurátorai *Dr. Kovács Bálint* és *Dr. Óze Sándor* a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatói.

A kiállítás tudományos munkatársai: Elke Hartmann, *Krajcsir Piroška*, *Hakob*

Matevosyan, *Merenics Éva*, *Pál Emese*, *Artem Ohandyan*.

A kiállítás létrejöttében együttműködtek: *Arsen Harutyunyan*, *Issekutz Sarolta*, *Kiss Barbara*, *Hautyun Khudanyan*, *Nagyné Sebestény Kriszta*, *Piskorán Nóra*, *Simon J. Zaven*, *Turgyán Tamás*, *Zakariás Antal Dirán*.

Támogatók: Armenian Genocide Museum-Institute, Budapest Főváros II. Kerületi Örmény Önkormányzat, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, Budapesti Örmény Katolikus Lelkésztség, Fővárosi Örmény Önkormányzat,

Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat, Houshamadyan Projekt, Országgyűlés Örmény Nemzetiségi Szószóló, XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat.

Az örmény népiértésként 100. évfordulója mellett a kiállítás megemlékezik *Andranik Ozanian* születésének 150. évfordulójáról is.

Az Örmény Genocídium 1,5 millió örmény áldozatát *II. Karekin* örmény apostoli katolikus 2015. április 24-én szentté avatta.

(A kiállításról katalógus készül tanulmányokkal és a kiállítás gazdag képanyagával.)

Meghívó

Az Örmény Genocídium 100. évfordulója tiszteletére
Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban c.
kiállítás tablóból 2015. november 11-én 17 órakor nyílik kiállítás
a nagyváradai Partiumi Keresztény Egyetemen (Nagyvárad, Str. Primariei 36.).

A kiállítást megnyitja *dr. Issekutz Sarolta* és *Ráksi Lajos* lelkész-igazgató.
Ezt követően levetítésre kerül az Örmény Genocídiumról szóló dokumentumfilm (57').

A kiállítás 2 hétig lesz látogatható.
Köszönetet mondunk az Országos Széchényi Könyvtárnak, hogy a kiállítás tablót a rendelkezésünkre bocsátotta. Köszönet illeti a Bp. Főv. II. kerületi Örmény Önkormányzatot, hogy a kiállítás megvalósítását támogatja.

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

Zeneagapé

2015. november 29-én az örmény katolikus szentmise után, kb. 12.00 órától a Zeneagapén *dr. Szuper Géza* és *Vikol Kálmán* együttes lesz a vendégünk, majd **december 27-én** kb. 12.00 órától a hagyományos Karácsonyi CD bemutatóra kerül sor (DJ Szongoth). Mindenkit szeretettel vár

Szongoth Gábor
szervező-rendező

Szomorújelentések

Ruszka László

(A.F.I.A.P.) nemzetközi fotóművész
Budapesten, 2015. augusztus 15-én, életének 80. évében elhunyt.

Kérésének megfelelően 2015. szeptember 24-én az Óbudai temetőben szülei sírjába helyeztük örök nyugalomra.

Palásthy Józsefné Ruszka Ágnes

Dr. Vikol Katalin

(Kolozsvár 1948.04.20. - Budapest 2015. október 23.)
történész, művészettörténész, szociológus,
a Magyar Televízió, az MTA Történettudományi Intézet
és a Magyar Nemzet volt munkatársa, hosszas betegség után meghalt.

Gyászolják: férje: Szakály István és leánya: Szakály Fruzsina

Megrendült lélekkel tudatjuk, hogy feleségem, édesanyánk, nagyanynk

Bakos Tamásné szül. Módly Margit

életének 69. évében 2015. szeptember 24-én az örökkévalóságba költözött.

Temetése 2015. október 28-án szerdán 9 órakor a Farkasréti temető németvölgyi úti ravatalozójából (Makovecz terem) indult.

Gyászmise a temetést követően 10 órakor
a Farkasréti Mindenszentek Plébániatemplomban volt.

Siratják

Férje: Tamás, Gyermekai: Péter, Gábor, Gellért, Kinga,
házastársaik: Zsuzsanna, Mónika, Réka, Márton.

Unokái: Borbála, Szilárd, Noel, Milán, Bence, Márk, Annamária, Ábel és Hedvig,
valamint testvérei, kiterjedt rokonsága, barátai és mindazok, akik szerették.

(Az elhunyt a Lukács családból származott, éa. Tahy Margit volt)

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2015 (XIX. évfolyam) évkönyv tartalomjegyzéke

XIX. évfolyam 215. szám 2015. január-február

- Örmény bűnbánat – január – Dr. Sasvári László
- Karácsonyi aranyeső – dr. Issekutz Sarolta
- A Nemzetiségekért Díj laudációja - Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
- Laudáció a Szongott Kristóf-díjhoz 2014 - dr. Issekutz Sarolta (Nova, 1945. augusztus 5.)
- Laudáció helyett – Szongoth Gábor
- Szongott Kristóf-díj oklevele
- Nemzetiségekért Díjat kapott az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület
- Balog Zoltán átadta a Nemzetiségekért díjakat
- Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2014. évi működéséről - dr. Issekutz Sarolta
- Vastaps Puskás Eszternek a X. Nemzetiségi Gálán – Béres
- A legsikeresebb magyar senior atléta - Dobribán Géza
- Schütz Ödön, a magyarországi armenisztika megújítója - Krajcsir Pirooska
- Hirdetés – Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum
- A gyergyószentmiklósi kompánia és a Mercantile Fórum: az örmény önkormányzatiság alapintézménye. 2. rész - Prof. Dr. Garda Dezső
- Örmény bűnbánat - február – dr. Sasvári László
- A Napkút Kiadó a Cédrus Művészeti Alapítvány megbízásából évente tízszer jelenteti meg Napút folyóiratát. Dr. Issekutz Sarolta ügyvéd, etnológus
- Tájékoztató – dr. Issekutz Sarolta fővárosi örmény mandátumáról lemondása
- Örmény arcképek – Temesvári Liza (5. rész) - Gyarmati Béla
- Örmény arcképek (6. rész) – Temesvári Lukács és Zakariás Katalin - Gyarmati Béla
- Szemétbe írt történelem - Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület Programajánló Adománygyűjtés a csángókért - (BA)
- Zeneagapé - Szongoth Gábor szervező
- Meghívó Hollósy Simon tábla koszorúzás - Hegedüs Annamária XII. ker. örmény elnök
- Fővárosi Örmény Klub 2015. február 19. – Murádin Jenő: Felvinczi Takács Zoltán orientalista
- Horváth Kornél Ütőhangszerek
- Meghívó – Dr. Szentpétery Tibor emléktábla avatás
- Jótékonyági bál a Csángó Rádió támogatására - dr. Szöllősi László
- Egyházi hírlével- Ákos atya
- Vízkereszt szentmise az örmény katolikus templomban - Zsigmond Benedek armenológus
- Négy ország – egy nemzet Barangolás Drávaszög, Kelet-Szlavónia, Bácska, Bánság, Bihar és Partium vidékein – EÖGYKE és a Transsylvania Tours (Kolozsvár)
- Dávid Csaba ravatalánál - Dávid Katalin

- Kedves Csaba - Szongoth Gábor
- In Memoriam Zakariás Klára (1922-2014) - Dr. Száva Tibor
- Szomorújelentés- Ludvig Gyuláné született Placsintár Katalin
- Az elveszett egység keresése egy békére szomjazó területen – Interjú az örmény katolikusok ciliciai pátriárkájával - Vatikáni Rádió/Magyar Kurír
- Ferenc pápa programon kívül meglátogatta az örmény pátriárkát- Vatikáni Rádió,
- 1 %

XIX. évfolyam 216. szám 2015. március-április

- Örmény bűnbánat – március - dr. Sasvári László
- Február 19-én a Fővárosi Örmény Klubban – IS
- Örmény bűnbánat – április - dr. Sasvári László
- Az örmény kultúra eredetét is kutatta Felvinczi Takács Zoltán - Murádin Jenő
- Horváth Kornél előadóművész erdélyi örmény gyökerei - HK
- Fővárosi Örmény Klub 2015. április 16. meghívó - EÖGYKE
- Meglepetésvendég a Hollósy-megemlékezésen – XII. ker. ÖNÖ
- Hollósy, az iskolateremtő – www.hegyvidekujtag.eu
- Tisztelt Olvasó! - Esztergály Zsófia Zita
- A legszebb tavasz örmény hősei - Nuridsány Zoltánné
- Tallózásaim innen-onnan - Bálintné Kovács Júlia
- Kabdebó János fotókiállítása – Kabdebó János
- Várallyayak a Zeneagapén – Zakariás Antal Dirán
- Kerek évforduló - Az Allami Számvevőszék és első elnöke Dr. Gajzágó Salamon – dr. Issekutz Sarolta
- Dr. Szentpétery Tibor örmény katolikus egyházi gondnok emlékére – I.S.
- Örmény bál Budapesten – képgaléria
- Kedves Olvasók! – dr. Issekutz Sarolta
- Programajánló
- Örmény katolikus egyházi hírek
- Meghívók
- Genocídium 100. – Várady Mária
- Az örmény népirtásról - Dr. Garda Dezső
- Megrendítő vallomások kerültek elő vatikáni levéltárakból az örmény tragédiáról – Magyar Kurír
- Örmény arcképek - Nuridsán Bogdán (7.rész) - Gyarmati Béla
- Az erdélyi örmények tájékoztatása – dr. Issekutz Sarolta
- Szomorújelentések: Dr. Galambos Emilné sz. Issekutz Melánia Mária - Karácsony Ernő – Vákár Tiborné Lili született Buzogány Erzsébet – Gross Arnold - Dr. Dániel (Scipiades) Ernő
- Elhunyt Gross Arnold - Szathmáry István Pál
- Gross Arnold temetésén - Dr. Farkas Attila érseki tanácsos
- Elhunyt Karácsony Ernő székelyudvarhelyi festőművész -MIHÍR.ro
- In memoriam Karácsony Ernő (1968-2015) - Dr. Száva Tibor-Sándor (Bécs)

- Dr. Dániel (Scipiades) Ernő
- Négy ország – egy nemzet Barangolás Drávaszög, Kelet-Szlavónia, Bácska, Bánság, Bihar és Partium vidékein – EÖGYKE és a Transsylvania Tours (Kolozsvár)
- Hirdetés – Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum
- 1 %

XIX. évfolyam 217. szám 2015. május-június

- Örmény bűnbánat – május dr. Sasvári László
- Gyertyaláng mellett – M
- Dr. Urmánczy Nándor
- Jakubinyi György püspöki jubileumára készülnek Gyulafehérváron - Gyulafehérvári Érseki Iroda - Tamás József segédpüspök, általános helynök
- Kerek évforduló - Dr. Gopcsa László 150 évvel ezelőtt született Szamosújváron
- Dr. Gopcsa Jakab
- Egy logó története - Puskás Attila Barna
- Ázbej Kristóf – Nagy arck a házban című kiállításának megnyitóján - Szombathy Bálint
- Velünk élő kultúrák: Örmények – Közlemény - EÖGYKE
- Örmény arcképek – Lukács Lukács (8. rész) - Gyarmati Béla
- Meghalt Lászlóffy Csaba - Hír24 MTI és (AK)
- ÖRMÉNY BŰNBÁNAT – június dr. Sasvári László
- Meghívó - II. ker. Ízek utcája – dr. Issekutz Sarolta
- Egyházi hírlevél – Ákos atya
- Tisztelt Asszonyom! - Cornélia
- Örmények hozzájárulása a székely főváros felvirágoztatásához- Bakó Zoltán
- Élő emlékezet - Örmény származású családok Marosvásárhelyen - dr. Puskás Attila
- Egy kulturális genocídium intő példája – székelyhon.ro
- Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban – kiállítás – OSZK honlap
- Együttműködés az OSZK és az Örmény Nemzeti Könyvtár között - OSZK honlap
- Kiállítás nyílt a Széchényi Könyvtárban az örmény népirtásról - Thullner Zsuzsanna/ Magyar Kurír
- Kereszteskövet állítottak Budapesten az örmény mártírok emlékére - Verestói Nárcisz/ Magyar Kurír
- Ferenc pápa: A béke gesztusai gyógyíthatják be az örmény népirtás sebeit - Vatikáni Rádió, Magyar Kurír.
- Ferenc pápa szentmisével emlékezett meg az örmény népirtás évfordulójáról - Vatikáni Rádió, Magyar Kurír
- Federico Lombardi: A Vatikán nem akar vitába szállni Törökországgal - Magyar Kurír
- A német elnök is örmény népirtásról beszélt - Népszabadság online
- Szentté avatták az örmény népirtás másfél millió áldozatát - Háromszék (Sepsiszentgyörgy)
- Megemlékezések Erdélyben – Bálintné Kovács Júlia
- Múlt és jelen az Ararát alatt - Bakó Zoltán
- Száz évvel az örmény népirtás után... – Nagy Székely Ildikó

- A milliók életét követelő örmény genocídiumra emlékeztek Szegeden – Gaál Bernadett
- Fotókkal és előadással emlékeztek az örmény holokausztra Miskolcon – minap.hu
- Olvasói levél – Benkő Ágnes
- Csendesnap az emlékezés jegyében – Tökés László
- Örmény arcképek (9. rész) Woyciechowski Vilmos és Nuridsán Mária – Gyarmati Béla
- Marosvásárhelyi „detektívtörténet” Szemétben rejlő bizonyítékok – Orbán János, Bodolai Gyöngyi, Bakó Zoltán
- Meghívó – Fővárosi Örmény Klub 2015. június 18. A nefelejcskek virágzásakor Örményországban – Benkő Ágnes és Páll Judit

XIX. évfolyam 218. szám 2015. július–augusztus

- Elhunyt XIX. Nerszész Péter örmény katolikus pátriárka – (Megjelent a „XIX. Nerszész Péter örmény katolikus pátriárka” című facebook oldalon, szerkeszti Zsigmond Benedek)
- Elbúcsúztunk szeretett pátriárkánktól – (M)
- XIX. Nerszész Péter pátriárka látogatása az örmény katolikusoknál – dr. Issekutz Sarolta
- Örmény bűnbánat – július – dr. Sasvári László
- A nefelejcskek virágzásakor Örményországban – (M)
- Ismét megrendeztük – Ízek utcája – dr. Issekutz Sarolta
- Örmény származású politikusok a dualizmus kori Magyarországon – összeállította dr. Issekutz Sarolta
- Esztergomi kirándulás – HA
- Helyesbítések
- Az örmények Bukovinában – *László Gergely Pál*
- Az országgyűlés elnöke Argentínában megkoszorúzta Czetz János síremlékét (részlet) – Forrás: Háromszék, 2015. május 29. Világfigyelő
- Olvasói levél – Retezár Mónica
- Zarándoklat a szamosújvári Szt. Gergely ünnepre – némi kitérővel (Útibeszámoló) – Ispánkiné S. Katalin
- Beszámoló, örömhírek, köszönő szavak – Bálintné Kovács Júlia
- A Mária Rádió örmény műsorának köszöntése – Bálintné Kovács Júlia
- Örmény arcképek (10. rész) – Lukács József és Lukács Mihály – Gyarmati Béla
- Ünnepek Zuglóban – HA
- Programajánló – Örmény hagyományörző tábor Kamaraerdőn, Fővárosi Örmény Klub 2015. aug. 19. – Esztergom örmény nevű települése, Mattioni Eszter festő - és hímes kő-művészete – XII.ker. – Meghívó Magyarörmény kultúra könyvekbe zártan kiállításra – II. ker. ÖÖ – Magyar Tudományos Akadémia könyvtárlátogatás, XII. ker. ÖNÖ
- Örmény bűnbánat – augusztus – dr. Sasvári László
- Az örmény katolikus pátriárka mutatott be szentmisét a Szent István–bazilikában – Verestói Nárcisz/Magyar Kurír 2015. május 23
- A század első népiértására emlékeztek –Történések az örmény genocídiumról – Gyergyói Hírlap 2015. június 1.
- A Musza Dag igaz története – Krajcsír Piroska – (Megjelent: RUBICON történelmi magazin 2015. 5–6 szám.)

- Olvasói levél – Pongráz András
- Szászrégen, Marosvásárhely visszavár – Várady Mária a BÖNÖ elnöke
- Az erdélyi örmények vallási uniója – Oxendio Virziresco unitus püspök portréja – Nagy Kornél
- A VIII. Dr. Urmánczy Nándor Emléknep Maroshévízen – M
- Urmánczy Nándor díj Németh Szilárdnak – Csepel.hu
- Novák Ferenc – (Megjelent a Napút Irodalom, Művészet, Környezet című folyóirat 17. évfolyam 3., örmény tematikus számában, 2015. április–május)
- Tarján Tamás – (Megjelent a Napút Irodalom, Művészet, Környezet című folyóirat 17. évfolyam 3., 2015. április–május örmény tematikus számában)
- XV. Pécsi Országos Színházi Találkozó 2015.június 1–16.
- Szomorújelentés – Harmath Kálmán

XIX. évfolyam 219. szám 2015. szeptember–október

- Örmény bűnbánat – szeptember – dr. Sasvári László
- Ferenc pápa üzenete az új örmény katolikus pátriárkának – Forrás: Vatikáni Rádió,
- Magyar Kurír 2015. július 26.
- A nefelejcskek virágzásakor Örményországban – Benkő Ágnes – Páll Judit
- Zarándoklat a szamosújvári Szt. Gergely ünnepre – némi kitérővel Útibeszámoló 2. rész – Ispánkiné S. Katalin
- Ünnepek, események – Bálintné Kovács Júlia
- Százötvenen a Kabdebó találkozón – Felhasznált forrás: Szekelyhon.ro Balázs Katalin, 2015.08.18.
- Kabdebó családi találkozó Erdélyben – Kabdebó János
- A XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat műsora a fővárosi klubban – Hegedüs Annamária
- A hagyományörzés állomásain – Béres L. Attila – Ispánki S. Katalin
- Tájékoztató táblát állítottak Gyimesbükkön – Bakó Zoltán – Forrás: Szekelyhon.ro 2015.08.31
- A gyimesi vesztegzár – Dr. Pál–Antal Sándor akadémikus
- Egyházi hírlévl – Fülöp Ákos atya
- Programajánlók, hirdetések – Fogolykiváltó Boldogasszony búcsú, Aradi Vértanúk emlékűnnepség, Fővárosi Örmény Klub október 15. Násztút a világ körül – 4 év és 40 ezer km, fekvőkerékpárral 46 országon, meghívó gálaműsorra MOM kupolatermébe XII. ker. ÖNÖ, Fővárosi Örmény Önkormányzat hirdetményei
- Örmény bűnbánat – október – dr. Sasvári László
- Örményekről – Rómában és Erdélyben – Beszélgetés Jakubinyi György örmény apostoli kormányzóval és gyulafehérvári érsekkel – (Keresztény szó, 2015 július)
- Magyarörmény kultúra könyvekbe zártan – M
- 85 éves Szervátiusz Tibor, a II. kerület díszpolgára – (Budai Polgár 2015/13–július 10.)
- Ünnepezt az örmény közösség Gyergyószentmiklóson - Gergely Imre
- Az Országos Örmény Önkormányzat ÁSZ ellenőrzése – www.jogiforum.hu és asz.hu/Jelentések

- Néhány megjegyzés az OÖÖ ÁSZ vizsgálati eredményével kapcsolatban - dr. Issekutz Sarolta
- Könyvtárlátogatás – Hegedüs Annamária
- Olvasói levél - Retezár Mónica
- Közlemény - Velünk élő kultúrák: Örmények, országos középiskolai versenyről
- Fotók a FÖÖ Örmény hagyományörző táborából
- „Élő emlékezet” – Örmény származású családok Marosvásárhelyen – 1. rész - MÖMKE Temető a házfalak alatt (Marosvásárhelyen) - K. Nagy Botond (Forrás: Népújság)
- Szentpéteri József Ötvös Iparművészeti Stúdió
- Szomorújelentés – Petelei Jenő János
- In memoriam id. Szálasy Ferenc (1933–2015) - Minier Ottó

XIX. évfolyam 220. szám 2015. november-december

- Örmény bűnbánat – november – dr. Sasvári László
- Négy ország – egy nemzet – Balogh Anikó
- Márton Áron emlékülést tartottak a Parlamentben – MTI/Magyar Kurír
- A bécsi mechitaristákhoz zárandokoltak a XII. kerületiek – HA
- Örmény hétköznapi Vásárhelyen – Ötödszörre rendezte meg a MÖMKE a kulturális napokat – Bakó Zoltán
- Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Tisztelt örmény közösség! (Elhangzott Marosvásárhelyen az V. Örmény Kultúra Napjai c. rendezvényen – Dr. Csiga Sándor Zoltán Magyarország csíkszeredai vezető konzul
- Hősként egykor és Ma – Esztergály Zsófia
- Örmény bűnbánat – december – dr. Sasvári László
- A remetei örmények – Bálintné Kovács Júlia
- „Élő emlékezet” – Örmény származású családok Marosvásárhelyen 2. rész – Petelei család
- Emlékezés Nemeskürty István író, irodalom- és filmtörténész, egyetemi tanárra – MTI
- „Nagyon örülök, hogy a kortársam lehettem” – Jankovics Marcell – MTI, Kultúrpoint.hu/Mementó
- Örmény Kódex (vers) – Kiss Lehel
- Nyelvében él a nemzet? A magyarországi örmények tanítása – dr. Issekutz Sarolta
- Fővárosi Örmény Önkormányzat meghívó: I. Örmény Nemzetiségi Fórum, Általános Közmeghallgatás, Fővárosi Örmény Klub Szent Karácsony közös megünneplése
- Kerek évforduló – Tallózásaim ... – Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület 130 éves – Bálintné Kovács Júlia
- Egyházi hírlevél - Fogjunk össze plébániánk jövőjéért!!!
- Világjáró házaspár a Fővárosi Örmény Klubban – Zárug Kati és Zárug Zita
- Urmánczy Nándorra emlékeztek Maroshévízen – Dr. Urmánczy Nándor Egyesület
- Az Urmánczy család helytörténeti jelentősége Maroshévízen – Czirják Károly
- Olvasói levél – Kiss Lehel
- Szavárd magyarok a Világháborúban – Czákó Gábor
- Könyv: Pál Emese: Örmény katolikus templomi berendezések Erdélyben
- Lelkipásztor-áthelyezések Gyergyó térségében
- Visszatekintő röviden

- Karácsony (örmény népdal alapján) vers - Kiss Lehel
- Az örmény népirtás 100. évfordulójára emlékeznek Magyarország – Czézár Nikolett
- Meghívó: Az örmény nép tragédiája az I. Világháborúban c. kiállításra 2015. nov. 11. Nagyvárad - EÖGYKE
- Zeneagapé
- Szomorújelentések: Ruzska László, Dr. Vikol Katalin, Bakos Tamásné
- 2015. október 23. Széna tér. Bp. II. kerületi Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület koszorúzásáról
- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Füzetek évkönyv 2015. évi tartalomjegyzéke
- Magyarország feladatai az éghajlatvédelemben – dr. Issekutz Sarolta

Krizdosz dznáv – ávédisz! Krisztus megszületett – hirdessétek! – EÖGYKE és Szerkesztőség

Magyarország feladatai az éghajlatvédelemben

címmel konferenciát szervezett 2015. október 15-én az Országgyűlés Felsőházi tanács-termében az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala, a CEEweb a Biológiai Sokféleségért, az Éghajlatvédelmi Szövetség, a Klímabarát Települések Szövetsége, a Magyar Földtani és Geofizikai Intézet, a Magyar Természetvédők Szövetsége és a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Tanács Magyarország.

A konferencia célja az volt, hogy a párizsi ENSZ klimakonferenciára készülve rámutassanak Magyarország globális felelősségére és közösen számba vegyék teendőinket a veszélyes mértékű éghajlatváltozás megelőzése és hatásainak csökkentése érdekében, illetve felsorakoztassák az országos intézményi stratégiákat, bemutattva az alkalmazkodás jó példáit. A klímaváltozás hatásainak csökkentése, az elkerülhetetlen fokú éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás kidolgozása mindenkinek érdeke, amelyet közös stratégiával lehet csak megoldani. Nemcsak a szervezetek, de az egyén felelőssége és feladata is elengedhetetlen, hogy lassítsuk és elviselhetővé tegyük a folyamatot.

A sok érdekes előadásból *Szabó Marcel*, a Jövő Nemzedékek Szószólója, *Pokorni Zoltán* polgármester, Budapest Hegyvidék polgármestere és *Teresita Irene Antazu López* Esőerdei Óslakos Népek Regionális Szövetsége, Peru képviselőjének érdekes előadását emelem ki.

A konferencián részt vett az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület is.

dr. Issekutz Sarolta

Krisztosz dznáv – ávédisz! Krisztus megszületett – hirdessétek!

Az erdélyi örmény-katolikus templomokban felcsendülő karácsonyi ének szavával kíván áldott Karácsonyi ünnepet, egészséget, békességet és bőséget az új esztendőben az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Szerkesztőség

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 70. **Tel/fax:** 06(1) 201-1011

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat (1054 Budapest, Akadémia u. 1. I. emelet 179, telefon: 332-1791)

(félfogadás: hétfőn 16.30–18.30 óráig, fovarosiormeny2014@gmail.com)

és a Budavári Örmény NŐ., Bp. Főv. II. ker. ÖÖ., Zuglói ÖÖ., Bp. Főv. XV. ker. Örmény NŐ.

Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős főszerkesztő és kiadó:

dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Balintné Kovács Júlia (Kolozsvár),

Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel/Fax.: (1) 201-1011

Lapzárta: minden páratlan hónap első hétfőjén!

Tördelés: Gulyás Zsolt

Nyomdai munkák: Pannónia Nyomda Kft.